

TRACTATUS 6
BREVIS, IN QVO EX PRÆ-
CIPVORVM PAPISTARVM

inprimis ipsius Bellarmini Confessione,
multa Protestantium dogmata, in-
tissima esse conclu-
duntur.

Per Franciscum Dillighamum Bacca-
laureum in Theologia.

In calce huius operis reperies lector tractatum de
Iohanna Papissa adversus Bellarmini
sophismata conscriptum.

Deuter. 32.31.

Inimici nostri sunt Indices.

Irenæus lib.4. cap. 14. *Illæ est vera & sine contra-*
dictione probatio, quæ etiam ab adversariis ipsis
singula testificationis profert.

3

CANTABRIGIÆ
Ex officina Iohannis Legat. 1603.

HONORATIS-

simo viro, reverendissimoq;

in Christo patri Iohanni Whitegito

Archiepiscopo Cantuariensi, Regie Ma-

iestati à secretioribus Consilijs,

Gratiam & pacem.

Anta est veritatis vis,
(Honorande vir,) vt
ip̄os adversarios in-
terdum cogat sibi te-
stimonium dare. Io-
sephus de Christo
honorificè loquitur,

Erat, inquit, eodem tempore Iesus quidam Euseb. lib. 2. cap. 12.
vir sapiens, si tamē ille vir est dicendus, etc.

*nim mirabilia operabatur, doct̄or eorum
hominum, qui quæ vera sunt cum delectati-
one recipiunt, & multos tã ex Iudeis, quàm
ex Gentibus ad se adduxit. Christus hic e-
rat & licet hunc Pilatus ad iudicium Pri-
morum apud nos crucis supplicio tradiderit,
non tamen defecerunt ab eo, qui ipsum ab*

Epistola Dedicatoria.

initio dilexerant, apparuit enim illis post
triduum rediivus, iuxta quod divina de eo
Prophetia, hac & innumera alia admi-
ra da prae dixerunt: & ad hunc usque diem
Christianorum gens ab eo cognominata non
desinit. Plinius etiam secundus, cū Chri-
stianos quosdam damnasset, quosdam
dignitatum gradibus deieciisset, multitu-
dine perturbatus hæsitabat quid sibi fa-
ciendum esset, itaque causam hanc ad
Traianum Imperatorem retulit, nihil se
in illis quod impium esset invenisse, nisi
quod simulachra colere nollent: signi-
ficavit autem & hoc, Christianos matu-
tino tempore consurgere, Christumq;
in morem Dei laudare, & ut disciplinam
suam custodiant, cædes, adulteria, frau-
dem, perfidiam & quæ alia sunt similia
prohibere. Non immerito itaque excla-
mat Orator, *O magna vis veritatis, quæ*
contra hominum ingenia, calliditatem, so-
lertiam, contraq; fidas omnium insidias fa-
cile se defendat! quod si aliquando ob-
scuretur veritas, tolli tamen nunquam
potest. Solis lux integra est, etiam si inter
opposita sit, & quamvis aliquid interia-
ceat, quod nos prohibeat eius aspectu, in
opere tamen est, & cursu suo fertur, lu-
menq; non diminuitur, sic veritati op-
posita

Euseb. lib. 3.
cap. 30.

pro Cæl.

Epistola Dedicatoria.

posita nihil detrahunt, non est minor, sed
minùs fulgit: nobis forsitan non æque
apparet ac nitet, sibi eadem est, & more
solis obscuri in occulto vim suam exer-
cet. Hoc itaque adversus veritatem pos-
sunt Calamitates & damna, & iniuriæ,
quod adversus Solem potest nebula. Li-
quido hoc quod dico in Papismo cerni-
tur, vehementer sudarunt Papistæ vt
Protestantium dogmata oppugnarent,
sua propugnarent; prodierunt scriben-
tium Catervæ, inprimis Bellarminus
qui omnes ingenij lectionisq; nervos in-
tendit, vt Protestantes Hæreseon con-
vinceret, quid tandem effecit strenuus
iste Antechristi Pugil? testimonium sci-
licet veritati præbuit. admirandus tu
Domine in iudicijs tuis, qui ex Adver-
sariorum ore veritatem stabilivisti: tu
linguæ Caiphæ quondam præsidebas,
tu nunc dierum Papistarum linguas ita
gubernasti, vt supra fidem ipsam fidem
confirmarent. Constituit Bellarminus
adversariorum confessionem 13 Eccle-
siæ notam, Nostra ergo Ecclesia inimi-
corum ingratijs vera Ecclesia erit. Papi-
starum Confessiones hic non describam,
cum in ipso tractatu, hoc à me factum
sit. Hæc cum ita se habeant, laborem

Epistola Dedicatoria.

nec tibi iniucundum (Amplissime vir)
nec Ecclesiæ inutilem me suscepisse spe-
ro. Te oro (Honorande Senator) vt pro
tua quamplurimis nota prudentia, hoc
qualecunque observantiæ erga te meæ
monumentum boni consulas. Quod si
ita esse re ipsa comperero, stimulo mihi
erit (volente Deo) quo provocatus, ala-
crius ad eundem modum pergam. Deus
te ad Ecclesiæ bonum quàm diutissime
sospitet.

Honori tuo addictissimus,

Franciscus Dillingham.

Præfatio ad Lecto-

rem.

Luribus verbis (*Amice
Lector*) præfari placu-
isset si aut res ipsa longā
desideraret orationem,
aut tua interesset ean-
dem habere. A te hæc
postulo, primum, id quod
æquissimum est, ut ne quid huc præiudicati
afferat, deinde, si quam opinionem iam men-
te comprehendisti. si eam ratio conuelleret, si o-
ratio labefactabit, si deniq; veritas extor-
quebit, ne repugnes: eamq; animo libenti aut
æquo remittas; inter iuvenile iudicium &
senile præiudicium, omnis veritas corrumpi-
tur, præclare Orator ἀπίστα πᾶσι ἀγαθῶν
καὶ κατ'ἄλλους. nec malè Seneca, Verumq;
vitium est, & omnibus credere & nulli.
Tolle itaq; è mente tua credulitatem, quam
Papista sibi in omnibus haberi cupiunt.
Magne mendacii credulitas est. Ne sis si-
milis Domitio Calderino, qui cùm non soli-
tus esset sponte sua missam frequentare, ad-
monitus tamen non raro, & veluti expug-
natus ab amicis missam tandem adiit cum
hoc epiphonemate, Eamus sanè ad com-
munes

Præfatio ad Lectorem.

munes errores quandoquidem ita vultis. *Noli etiam imitari Saxonia ducem de quo fertur, quod diceret, Etsi non ignoro multos tum errores, tum abusus, irrepsisse in Ecclesiam, non tamen amplectar Evangelium à Luthero prædicatum. Æstima singula, famâ remotâ, quare quid sint, non quid vocentur: deniq; cogita, sapientis esse peccare in eam partem quæ cautior est. Putchra hæc laudatio, ô virum doctum! hæc melior, ô virum sapientem! Si itaq; sapiens haberi vis, aggrega te ad Protestantes, quorum pars cautior est, vel adversario iudice. Nefarius trito illo argumento Papistarû à multitudi ducto, Cum de vita beata agitur, inquit Seneca, non est quod illud mihi discessionum more respondeas, hæc pars maior esse videtur, ideo enim peior est. Non tam bene cum rebus humanis agitur, ut meliora pluribus placeant: argumentum pessimi turba est, quæramus quid optimè factum sit, non quid usitatissimum, & quid nos in possessione felicitatis æternæ constituat, non quid vulgo, veritatis pessimo interpreti probatum sit: vulgum autem tam Chlamydatos quam Coronam voco. Non enim colorem vestium quibus pretexta corpora sunt: aspicio, oculis de homine non credo, habeo melius certiusq; lumen, quo à falso*

fin

Præfatio ad Lectorem.

*sis vera diiudicem. Ubi eluctatus fueris è
laqueo hoc, vide sis ne te mundi honores à
veritate abducant. Mundus meretrix est,
cuius lenocinio vereor ne multi ad Papiſmū
proleſi ſint. In Papatu ſpolia opima, pin-
guia beneficia ſunt, quæ multis veneficia ena-
dent. Cogita tu (Lector) quòd non faciant
equum meliorem aurei frangi, nec hominem
meliorem fortune ornamenta. Sextius Ro-
manus urbanis reſignatis dignitatibus, ad
Phyloſophia ſtudium ſe contulit: & immun-
danis relictis rebus, non te conſeres ad veri-
tatis felicem portum? Fabritius diuitias re-
iecit: Tubero paupertatem ſe dignam indi-
cavit. Sed vereor ne mei immemor ſim. Si
vis vinere de ſpiritu ſancto, tene charitatē,
ama veritatem, deſidera unitatem, ut per-
uenias ad aternitatem,*

Vale Lector in
Chriſto.

DE TRADITIONIBUS.

Vm multa sunt, (benigne Lector) quæ hominem, à Pontificia superstitione, auocare & auertere possunt : tum, non vulgare argumētum, meo iudicio, à propria Papistarum confessione, peti potest. Nam etsi testimonium Pontificium in aliena re leue sit, in sua tamen, quoniam contra se est, grauissimum esse debet. Operæpretium itaq; erit, uti spero, ex datis & concessis quibusdam conclusionibus, papismum profligare. Iam verò in ista Papistarum confessione, non proferam testimonia eorum hominum, qui nullarum partium sunt, quiq; nihili apud Pontificios habentur: sed in medium producam suffragia eorum Scriptorum, qui omni exceptione

ceptione maiores sunt, Teq; Bellarmine præcipuè contra dogmata tua testem aduocabo. Et in primis contra Traditiones; si etenim, fundamentum hoc Religionis apostolicæ, conuulsum fuerit, in magnam spem vocor, reliquum ædificium breui casurum. Ut ad institutum itaq; veniam, de Traditionibus sic scribit Bellarminus, lib. 4. cap. 11. *De verbo Dei non scripto. Dica inquit illa omnia scripta esse ab Apostolis, quæ sunt omnibus necessaria, & quæ ipsi palam omnibus vulgò prædicauerant, alia autem non omnia scripta esse: Cùm igitur Irenæus ait, Apostolos scripsisse, quæ prædicauerant in mundo, verum est, at non contra Traditiones, quia non prædicauerunt populis omnia sed solum ea, quæ illis necessaria & vtilia erant, cætera scorsim perfectioribus tradiderunt.* Ex hac confessione hæc colligo. Primò, loca hæc nempe epistola prima ad Cor. cap. 11. vers. 1. & 2. ad Thess. 2. vers. 15. Traditionibus non fauere, nam Apostolus, hæc Laicis loquutus est, ergo non possunt Iesuitæ, horum locorum testimonijs traditiones suas confirmare. Quòd si loca hæc palmaria è manibus Papistarum extorquentur, quid de reliquis fiet?

Secundò

Secundò hæreticum quiddam colligo, De præscrip-
 sic etenim hæretici apud Tertullianum
 loquuntur, *Solent*, inquit Tertullianus,
dicere, non omnia Apostolos scisse, eadem
agitati dementia qua rursus conuer-
tunt, Omnia quidem Apostolos scisse, sed
non omnia omnibus tradidisse. In vitroq;
 Christum reprehensioni subiicientes,
 qui aut minus instructos, aut parùm
 simplices miserit Apostolos. Tertiò col-
 ligo multa Papistica dogmata nec ne-
 cessaria, nec vtilia populo esse quia scrip-
 ta non sunt. Primum dogma quod ex
 Bellarmino propono, lib. 2. de Romano
 Pontificio, cap. 12. hoc erit. *Etsi* (inquit)
Romanum Pontificem succedere Petro, nō
habeatur expressè in scripturis: tamen suc-
cedere aliquem Petro deducitur evidenter
ex scripturis, Illum autem esse Romanum
Pontificem habetur ex traditione Aposto-
lica Petri; quam traditionem, Concilia
generalia, Pontificum decreta, & Patrum
consensus declaravit. Ampullas has non
 moror: Syllogismum hunc conficio.

Quod dogma habetur ex traditione, nec
est necessariū, nec vtile populo; (quia ea
omnia scripta sūt.) At Romanū Pontificē
succedere Petro, habetur ex traditione.

Ergo populo nec est necessariū,

nec vile dogma.

Vides, vii spero. (amice Lector) Iesu-
tam confessione sua Pontificem suū con-
fecisse. Sed progredior ad Ieiunium
Quadragesimæ, de quo lib. 2. de bonis
operibus in particulari, cap. 14. Iesu-
luculētum testimonium habemus. Ver-
ba hæc sunt. *Sed obicit Kemnitius testi-*
monium sancti Augustini ex epist. 86. ad
Casulanum, Ego in Evangelicis & Aposto-
licis literis, totoq; instrumento, quod appella-
tur Testamentum Nouum, animo id reuol-
uens video præceptum esse Ieiunium, quibus
autem diebus non oporteat, & quibus oport-
eat, præcepto Domini, vel Apostolorum, nō
inuenio definitum: sed facilis est Responso.
Loquitur enim sanctus Augustinus de præ-
cepto Domini, vel Apostolorum, scripto in
diuinis libris; fatemur autem nullum eius-
modi in diuinis libris extare præceptum, &
ideo non præcepto scripto, sed traditione non
scripta, defendimus Quadragesimam ab
Apostolis institutam. Vnde sic disputo.

Quod est necessarium ac utile populo,
scriptum est:

Ieiunium Quadragesimæ non est
scriptum:

Ergo non est utile populo.

A Ieiunio, venio ad vota quæ sanctis
nun-

nuncupantur. De votis sic scribit Bellarminus, lib. 3. de cultu sanctorum cap. 9. *Cum scriberentur Scriptura sancta, nondum caperat usus vouendi sanctis.* Conclusio itaq; non esse vile populo, sanctis vouere. Quid alia dogmata enumerarem, quæ fatentibus Papistis, è sacra pagina non hauriuntur? De Transubstantiatione sic scribit Caietanus in Thomā, 3. parte quæst. 7. *Non apparet ex Evangelio coactum aliquod ad intelligendum hæc verba, Hoc est corpus meum, propriè.* Ipse Scotus, fatente Bellarmino, lib. 3. de Eucharistiæ sacramēto, cap. 23. affirmat, *Ante Lateranense Concilium non fuisse Dogma fidei, Transubstantiationem.* De confessione auriculari ad hunc modum loquitur Glossa; *Melius dicitur Confessionem institutam fuisse à quadam vniuersalis Ecclesie traditione, potius quàm ex noui vel veteris testamenti auctoritate.* Et Lombardus, lib. 4. dist. 17. fassus est, sanè dici posse, quòd sine confessione oris, & solutione panæ exterioris, peccata delentur per contritionem, & humilitatem cordis. Deniq; Bellarminus, lib. 2. de penitentia cap. 4. in hæc verba erupit, *Testimonia Conciliorum quæ adferemus, etiamsi non apertè contineant Confessionem esse iuris diuini,*
continent

De panis.
 distinc. 5.

continent tamen antiquam consuetudinem. Equidem Bellarmine, vix mihi persuadeo, te posse confessionem ex Scriptura evincere, cum Concilia non fecerint. Taceo multa alia Dogmata, veluti Imaginum cultum, Sanctorum invocationem, de quibus in Scriptura altum silentium est. Ne autem forte fortuna superiorem confessionem Bellarmino aliquis excidisse putet, idem respondet ad testimonium August. lib. 2. de Doctr. Christ. cap. 9. *In ijs qua aperte posita sunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia, qua continent fidem moresq; vivendi. Loquitur, inquit Iesuita, de Dogmatibus qua necessaria sunt omnibus, simpliciter. accipio quod dat, at sanctorum invocatio, purgatorium, aperte in Scriptura non ponuntur, ergo Populo non sunt necessaria. Nolo proferant Papistæ obscure dicta, nam de his Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ, cap. 16. ait, Quod rectè intelligi exponiq; non possunt, nisi prius ea qua aperitissima dicta sunt, firma fide teneantur. Et rursus idem Pater lib. 2. de peccat. merit. cap. 36. dicit, Ubi de re obscurissima disputatur, non adiuvantibus divinarum scripturarum certis clarisq; documentis, cohibere se debet humana presumptio, nihil faciens*

De precibus in peregrina lingua. 7
in partem alteram declinando: etsi enim
quodlibet horum, quemadmodum demon-
strari & explicari possit, ignorem, illud ta-
men credo quod etiam hinc divinarum elo-
quiorum clarissima autoritas esset, si homo
illud sine dispensatio promissa salutis ignorare
non possit. Atque hæc de traditionibus
breviter dicta sufficient.

*De precibus in pere-
grina lingua.*

Ægrè, nisi experientia doctus, Pa-
pistas tam hebetes fuisse credidissem, ut
sacra in peregrina lingua peragenda esse
docerent. Qui in lingua incognita pre-
cantur, videntur avibus illis esse perfi-
miles, quas vocales Oscinesq; appellant:
hæ namq; imitantur vocem humanam,
dictionum tamē, quas proferunt, sensus
ignorant. Augustinus populum qui in 18. Psal.
precatur, vel canit quæ non intelligit,
Coruis confert. *Deprecati* (inquit) *Do-*
minum, ut ab occultis nostris mundet nos, &
ab alienis parcat servis suis, quid hoc sit,
intelligere debemus, ut humana ratione, non
quasi avium voce cantemus. nam & Me-
ruli, & Psittaci, & Corui, & Pica, & hu-
iusmodi volucres, sæpe ab hominibus docen-

8 *De precibus in peregrina lingua.*

Lib. de Magis.

in 54. psal.

Lib. 2. de verb.
cap. 17.

tur sonare quod nesciunt: scienter autem cantare, non avi. sed homini, divina voluntate concessum est. Non sic Primitiva Ecclesia oravit; Non opus est (inquit Augustinus) loquutione cum oramus, id est, sonantibus verbis, nisi fortè sicut Sacerdotes faciunt, significande mentis sue causa, non ut Deus, sed ut homines audiant, & consensione quadam per commemorationem suspendantur in Deum. Sed audio Papistas susurrantes, preces debere esse in lingua aliqua communissima ad Ecclesiae unitatem conservandam. Respondeat prædictus Pater, Volunt unam linguam? veniant ad Ecclesiam; quia & in diversitate linguarum carnis, una est lingua in fide cordis. Unitas ergo in Fide consistit, si Augustino credamus. sed quid Patrum testimonia conquirō? accedo ad Bellarminum, qui huic Apostoli sententiæ, Si orem lingua, spiritus meus orat, mens autē, sine fructu est. Respondet, Quod non reprehenditur oratio quæ non intelligitur, sed ei antepositur oratio quæ intelligitur. Unde concludo.

Oratio quæ intelligitur antepositur ei quæ non intelligitur:

Ergo, Tutius est orare lingua cognita.

Neq;

Neq; verò solius Bellarmini hæc confessio est, sed & aliorum Papistarum, veluti Caietani, & Lyrani : sic enim ait ille ex 1. Cor. 14. hac Pauli doctrina; *habetur, Quòd melius ad Ecclesie adificationem est orationes publicas (quæ audiente populo dicuntur) dici lingua communi Clericis & populo, quàm dici latinè.* Hic verò sic scribit, *Quòd si Populus intelligit orationem, seu benedictionem Sacerdotis, melius reducit in Deum, & devotius respondet, Amen.* Et mox idem subiungit, *Quid proficit Populus simplex & non intelligens ?* Quasi dicat, nihil, aut modicum. Quòd nescit se conformare tibi, qui es minister Ecclesiæ, respondendo, Amen. Propter quod in Primitiva Ecclesia, Benedictiones, & cætera communia fiebant in vulgari lingua. Cui hæc Papistarum Testimonia non sufficiunt, audiat Augustinū, lib. 12. de Genesi ad Literam, cap. 8. *In Epistola ad Corinthios, inquit, Spiritus à mente distinguitur evidentissimo testimonio, si enim orauero inquit lingua, Spiritus meus orat, mens autem infructuosa est. Cùm ergo Lingua hoc loco intelligatur dicere obscuras & mysticas significationes, à quibus si intellectum mentis amoueas, nemo adificatur, audiendo quod nō intelligit. Vnde etiam dicit, Qui enim loqui-*

sur lingua, non hominibus loquitur sed Deo, nemo enim audit, Spiritus autem loquitur mysteria; satis indicat eam se linguam hoc loco appellare, ubi sunt significationes velut imagines rerum ac similitudines, quæ ut intelligantur indigent mentis intuitu. Idem Augustinus lib. 4. de Doct. Christiana, cap. 10. sic scribit, Quid prodest loquutionis integritas, quam non sequitur intellectus audientis, cum loquendi omnino nulla sit causa, si quod loquimur, non intelligunt, propter quos ut intelligant, loquimur? Ex his testimonijs spero (Lector) omnibus palam fieri, quid de precibus in peregrina lingua sentiendum sit. Te per salutem tuam oro, ut ea lingua preceris quæ cæteris præstat, ea autem non peregrina, sed cognita & intellecta est, proinde hac vivere.

De obscuritate sacræ

Scripturæ.

Quanto studio conantur Papistæ Laicos à lectione sacrarum Scripturarum cohibere, testantur ipsorum scripta, ad perpetuam nominum ignominiam posteris tradita. In Indice librorum prohibitorum à Pio quarto Pontifice, decretum

cretum hoc extat. Quum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem deirimenti, quam utilitatis oriri; hac in re iudicio Episcopi aut Inquisitoris stetur, ut cum consilio Parochi vel Confessionarij, bibliorum à Catholicis authoribus versorum lectionem in vulgari lingua ijs concedere possint, quos intellexerunt ex huiusmodi lectione, non damni, sed fidei augmentum capere posse. Eandem sententiam tuentur Bellarminus, & alij, hoc prætexentes nomine culpam, viz. Scripturarum difficultate, quæ satis magno argumento esse potest (inquiunt Censores Colonienles) non omnes passim esse ad earum lectionem admittendos. Attamen quid contra privatam Spiritus revelationem alibi scripserit Bellarminus attende. Sic itaque lib. 1. cap. 2. de verbo Dei, loquitur. *Regula Catholica fidei certa notaq; esse debet, nam si nota non sit regula, nobis non erit, si certa non sit, ne regula erit.* Porro privata Spiritus revelatio, ut in se certa sit, nobis tamen nota esse nullo modo potest. Et paulo post. *At sacris Scripturis, quæ Prophetiis & Apostolicis literis continentur, nihil est notius, nihil certius, ut stultissimam esse necesse sit, qui*

Lib. 7. de ver.
Dei. cap. 15.

12 De obscuritate sacra Scriptura.

illis fidem esse habendam neget, Notissimas enim esse, testis est orbis Christianus, & consensus omnium gentium, apud quas multis iam seculis, summam semper obtinuerunt auctoritatem. Qui vnico hoc testimonio non acquiescet, audiat quid idem Bellarminus lib. 1. de verbo Dei, cap. 19. de Apocalypsi Iohannis scripsit. *Etsi multa sunt obscurissima vaticinia in hoc libro, tamen permulta etiam sunt precepta vitæ clarissima, ut de constantia in persecutionibus, de hæreticis odio habendis, de Pseudoprophetis fugiendis. Ex his testimonijs hos syllogismos æquo Lectori versandos relinquo.*

Primum sic instituo.

Regula perfectæ est, quæ nullam vel additionem vel detractionem admittit :

At Sacra Scriptura regula est :

Ergo nec additionem nec detractionem admittit.

Negat alibi Bellarminus Scripturam esse Regulam, sed Commonitorium appellat.

Secundus syllogismus hic erit,

Quod notum est orbi Christiano, illud non ita obscurum est, quin cum fructu legi possit à Laicis :

At

At Sacra scriptura nota est non tantum Clericis, sed & orbi Christiano.

Ergo non est ita obscura, quin cum fructu à Laicis legi possit.

Tertius syllogismus istiusmodi erit.

Si in Apocalypsi multa præcepta visa clarissima sunt, tunc & de reliquis libris, qui minus obscuri sunt, idem iudicium erit: at primum verum.

Ergo idem de reliquis libris iudicium erit.

Nunc dicta quædam Patrum subiungam, quæ præclare illi pro lectione sacrarum literarum sunt eloquuti. Augustinus serm. 55. de tempore, valde perspicuus est. *Si Scripturas divinas, aut non legimus ipsi, aut legentes alios non libenter audimus: ipsa nobis medicamenta conuertuntur in vulnera, & inde habemus iudicium, unde potuimus habere remedium.* Cæsarius etiam Arelatensis Episcopus, cuius opera extant in Bibliotheca patrum, homilia vicesima, in eandem sententiam scribit. *Nemo se excusare conetur, ut dicat, non mihi vacat legere, & ideo non possum Dei præcepta vel agnoscere, vel implere; nec dicat aliquis vestrum, non novi literas, ideo mihi non imputabitur, quicquid minus*

de Dei praeceptis implevero; inanis & inutilis est excusatio ista, fratres charissimi.

Postremo, ne plura testimonia accumulem, Macarius homil. 39. doctè ad hunc modum opinionem suam declaravit. Rex qui scribit literas ad eos, quibus codicillos & peculiararia munera largiri desiderat, edicit omnibus, Satagite quamprimum ad me venire, ut accipiatu à me Regia dona; Qui nisi venerint & acceperint, nihilo melioris conditionis erunt, quòd has legerint epistolas, imò potius capitali supplicio tenebuntur, quòd venire neglexerint, & à manu Regia honorarium consequi. Hunc in modum, Rex Deus misit hominibus Scripturas divinas, veluti epistolas, quibus significavit, ut invocantes Deum, & credentes, postulent, & accipiant donum coeleste ex hypostasi Divinitatis eius. scriptum est enim, quò fieremus divinæ naturæ consortes: quòd si non venerit homo, non poposcerit, nec acceperit, nihil invabit quòd legerit Scripturas, quinimo plectendus est morte, quòd à Rege coelesti donum vitæ capere noluerit. Quid præclarius dici potuit? hinc constat Scripturas esse Dei Epistolas, hominibus missas, proinde ab hominibus

bus legendas. Verum quis non intelligat, Papistas, sacras literas ideo velle paucis esse notas, ne quid decedat ipsorum authoritati, quæstuiq;?

De Romani Pontificis

primatu.

Et si confessio Bellarminiana, de qua supra mentionem feci, sapienti & cordato viro sufficeret ad Papæ primatum evertendum: adiungam tamen & alias non dissimiles confessiones, ex quibus luce clarius ostendam, Dominium, quod Romanus Pontifex sibi vendicat, à Christo nunquam fuisse institutum. Adde, inquit Bellarminus, lib. 2. de Romano Pontificio cap. 28. Quòd non sine causa Gregorius ita humiliter cum Imperatore loquebatur, siquidem eo tempore Imperator dominium temporale in urbem Romanam obtinebat. Præterea lib. 3. cap. 3. sic scribit, Pontifex Romanus cepit gladium temporalem, id est temporale dominium habere, saltem ab anno quingentesimo, nonagesimo nono: tunc enim Aripertus donauit Pontifici Romano alpes cœtias ubi nunc Genua est, & postea Anno Domini

mini septingentesimo decimo quarto, eam donationem confirmauit Luitprandus; vt scribit Addo Viennensis in chronico horum temporum. Blindus, lib. 10. Decadis primæ, Non diu post, id est, anno septingentesimo quinquagesimo quinto donauit Pipinus Romanis Pontificibus exarcham Rauennæ cum magna parte Italiæ, vt testantur Regino, Addo, Sagebertus Blindus, lib. 1. decad. secundæ. vltimo lib. 4. cap. 10. perspicuè loquitur. Nondum habuit Ecclesia politicum principatum. Ex his concessis sic disputo.

Quod multis post Christum annis ortum habuit, id non fuit à Christo institutum:

At Papa dominium temporale, multis post Christum annis ortum habuit;

Ergo non fuit à Christo institutum.

Bellarmini Concessis attexam & ea quæ habentur in alijs authoribus. Nota, inquit Author fasciculi temporum, quod circa hæc tempora incæperunt se opponere Imperatoribus Domini Papæ, plus solito in temporalibus propter perfidiā eorum, & etiam transferre Imperium de gente in gentem. Socrates, lib. 7. historiæ, cap. 11. sic scribit. Ad illud tempus, No-
uatiani

uatiani Romæ admodum floruerant , plurimasq; ibi habuerant Ecclesias, & ingentem populi multitudinem coegerant: verum grauiſſimum inuidiæ flamma contra eos incensa fuit , cum Episcopatus Romanus, non aliter atq; Alexandrinus, quasi extra sacerdotij fines egressus, ad ſecularem principatum erat iam ante delapsus. Iohannes de Parisijs in tractatu de potestate Regia, & Papali, inquit, Quod Bonifacius obtinuit à Phoca, vt Romana Ecclesia eſſet mater omnium Ecclesiarum: ergo potius pertinet ad Imperatorem primatum Ecclesiæ transferre. Quid clarissimis hisce testimonijs opponet Papa? num præſcriptionem? hoc ſi fecerit, conſulat Supplementum Thomæ, quæſt. 55. art. 9. reſp. ad ſecundum. Ad ſecundum, dicendum inquit, quod illa quæ ſine peccato eſſe non poſſunt, nulla præſcriptione firmantur, vt Innocentius dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatum, ſed auget. Num conſuetudinem opponet. Præclare ſanctus Hildebertus de hac re loquitur, lib. Epistolæ. cap. 64. Inprimis attendas iudiciale eſſe pertinaciam, conſuetudinem præferre veritati. Nonne hoc Auguſtinus in 3. lib. de vnico Baptiſ.

Baptif. scribens his verbis, Veritate manifesta, cedat consuetudo veritati. Item, Nemo consuetudinem veritati & rationi præponat, quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit. Item in lib. de Baptif. Qui contempta veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres inuidus est, & malignus, quibus veritas reuelatur: aut circa Dominum ingratus est, in cuius inspiratione Ecclesia eius instruitur. Nam Dominus in Evangelio, Ego sum inquit veritas, non dixit, Ego sum consuetudo. Item, revelatione facta veritatis, cedat error veritati, quia & Petrus, qui circumcidebat, cessit Paulo veritatem prædicanti. De eodem Cyprianus. Consuetudo quamvis vetusta, quantumvis vulgata, veritati omnino postponenda est. Et vsus, qui veritati est contrarius abolendus est. His auctoritatibus instructos culpa respicit, si malunt post consuetudinem deuiare, quam sectari veritatem. Huc vsq; Hildebertus, cuius epistola legatur contra prouocationes, quæ fiebant ad Romanam Ecclesiam; Si huiusmodi, inquit, emerferit novitas, vt placeat omnem indifferenter admittere appellationem, Pontificalis Censura peribit, & omnino conteretur Ecclesiasticæ

clesiasticæ disciplinæ robur.

De Concilijs.

Authoritatem congregandi Concilia non ad Pontificem, sed ad Imperatorem & Principes Christianos pertinere probant Protestantes, ex indictionibus primorum generalium conciliorum, quæ ab Imperatoribus, non à Pontificibus indicta fuere. Nicænum à Constantino coactum fuisse, Ruffinus lib. 1. cap. 1. disertè testatur, his verbis. Ille ex Sacerdotum sententia apud Urbem Nicæam Episcopale Concilium convocat, ibiq; Arrium, trecentis decem & octo Episcopis residentibus adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicari. Idem refertur à Socrate & Eusebio. Synodus Constantinopolitana, à Theodosio indicta fuit, teste Theodoretò lib. 5. cap. 7. Huius rei gratia (inquit Theodoretus) Theodosius iussit Episcopos Constantinopoli congregari. Quid ad hæc respondet Bellarminus? Respondeo, inquit, primò, Ista argumenta posse à nobis merito contemni: nam Aduersarij nostri nolunt argumenta peti efficacia ex traditionibus, aut

con-

consuetudine Ecclesiæ, sed solum ex divinis literis; ista autem argumenta omnia petita sunt ex mera traditione à praxi Ecclesiastica, sine ullo scripture testimonio. Fatetur hic Bellarminus, praxin Ecclesiæ sententiæ suæ adversari: verum num debet ille traditiones aut consuetudinem Ecclesiæ respicere? Nequaquam. Disputamus enim ex positionibus Papisticis contra Papismum. Iesuitæ traditionibus nos onerant. Illi se suis decretis teneri non sinent? quàm ridiculè! Secundò, dico, inquit, posse nos consuetudinem consuetudini opponere. Sic enim quatuor aut quinque Concilia Imperatores indixerunt, plura quàm duodecem indixerunt Pontifices. En quid sit consuetudinem sequi! hinc discant Iesuitæ omnes ex solis Scripturis argumentari. Verum non ignorat Bellarminus, antiquiori consuetudini standum esse, si modo legitima sit. Tandem vi veritatis victus quatuor causas affert, quare prima Concilia ab Imperatoribus indicta fuere. Mitto primam, secundam, & tertiam, venio ad quartam, quæ huiusmodi est: Quin eo tempore Pontifex, etsi in spiritualibus esset caput omnium, tamen in temporalibus subiciebat se Impe-

Imperatoribus, & ideo non potuit invito Imperatore aliquid agere. Hinc constat modernos Papas, à suis maioribus degeneres esse. Subjice te Papa Imperatori, uti maiores tui fecerunt. Noli tibi ius rapere cogendi Concilia. Quidam (inquit Æneas Syluius, lib. 1. de Concilio Basiliensi) sine consensu Papæ concilia fieri negant; quorum sententia, si ut ipsi volunt, inuiolata persistat, ruinam secum Ecclesiæ trahit: quid enim remedium erit, si criminosus Papa perturbet ecclesiam, si animas perdat, si peruertat exemplo malo populos, si deniq; contraria fidei prædicet, hæreticisq; dogmatibus imbuat subiectos? ego dum veteres lego historias, dum Actus perspicio Apostolorum, hunc equidem usum non inuenio, ut soli Papæ Concilia congregauerint; primumq; omnium conciliorum, ubi Mathias substitutus est Iudæ, non iussu Petri, sed iussu Christi congregatum inuenio: Secundum, de electione Diaconorum, non solus Petrus, sed & duodecim Apostoli congregarunt: quia scriptum est, Conuocantes duodecim multitudinem. Tertium, de sublatione Circumcisionis, & aliorum legalium, communis inspiratio congregauit; scribitur

bitur enim, Convenerunt Apostoli, & Seniores. Quartum verò, vbi quædam legalia permiffa sunt, videtur per Iacobum fratrem Domini coadunatum. Nec post tempora Magni Constantini, aliorumq; Augultorum, ad congreganda Concilia, quæfitus est magnopere Romani assensus Papæ. Ideoq; Chalcedonenfis Synodus sic de se ait, Sancta & magna vniuersalis Synodus, quæ secundum gratiam Dei, & sanctiones piissimorum, Christianissimorumq; Imperatorum, Valentiniani, & Martiani, Augultorum congregata est, apud Chalcedoneam Metropolin Bythinia Provinciæ. nec de Romano Pontifice efficit mentionem Synodus, quamvis eius consensus illic fuerit. Hæc luculenta testimonia, si non sufficiant, audiatur Nicholaus Cusanus, lib. 2. de Concordia Catholicorum, cap. 25. Authoritas Concilij, inquit, non ita dependet à Congregante, quòd nisi per Papam congregaretur, quòd tunc non fieret Concilium: quia tunc non fuissent omnia octo vniuersalia Concilia firma, quoniam per Imperatores congregata leguntur, & Romanus Pontifex ad instar aliorum Patriarcharum divales, sacras iussiones proveniendo,

proveniendō , aut mittendō recepiſſe.
Quid illuſtrius dici potuit ? hinc conſtat
authoritatem, quam exercet Romanus
Pontifex in cogendis Conciliis, recens
inventam eſſe.

De Sacerdotum cæ- libatu.

De Matrimonio Miniſtrorum præ- Iuel. in deſenſ.
Apol. 238. pag.
clare ſcribit Durandus, titulo 48. de mo-
do cele. conci. Vtile eſſet vt in Concilio
matrimonium ſacerdotibus remittatur,
frustra enim hætenus coacti ſunt ad ca-
ſtitatē. A Durando non eſt alienus Pa-
normitanus, Credo pro bono & ſalute
animarum, quod eſſet ſalubre ſtatutum,
vt non valentes continere poſſint con-
trahere, quia experientia docente con-
trarius effectus prorsus ſequitur ex illa
lege continentia, cum hodie non vivant
ſpiritualiter, nec ſunt mundi, ſed macu-
lentur illicito coitu, cum ipſorum gra-
viſſimo peccato, vbi cum propria vxore
eſſet caſtitas; vnde deberet Eccleſia fa-
cere ſicut bonus medicus, vt ſi medicina,
docente experientia potiùs officiat, quā
proſit, eam tollat: & ytinam idem eſſet
in omnibus conſtitutionibus poſitivis.

C i

Vnde

Vnde concludo,

*Qua lex, docente experientia, parit
illicitos coitus, iniqua lex est:*

*At lex de calibatu sacerdotum parit
illicitos coitus:*

Ergo iniqua lex est.

His duobus, consonus est Martinus Peresius. Multis pijs visum est ut leges de calibatu tollerentur propter scandalum. Item Æneas Sylvius lib. 2. de concilio Basiliensi, ait, *Fortasse non esset peius, sacerdotes complures uxorari, quoniam multi saluarentur in sacerdotio coniugato, qui in sterili presbyterio damnantur. Utinam reliqui Papistæ tam honorificè de Matrimonio loquerentur.* Bellarminus lib. 2. de Monac. cap. 34. intolerabili impietate coniugium in Monachis scortatione peius affirmat. *Est maius malum* (inquit) *sic nubere, quàm fornicari, quia qui ita nubit, reddit se inhabilem ad votum servandum, quod non facit qui fornicatur.* Bellarminus alibi sanctitatem doctrinæ ecclesiæ notam constituit, quid ergo fiet de Romana ecclesia? hæccine sancta doctrina, scortationem coniugio præferre? quid prophanum, si hoc sanctum? quâto rectius scribit Aquinas, 2. 2. 88. quæst. artic. 2. res. ad 3. Sed quia in his quæ ad seipsum

seipsum pertinent, de facili fallitur homo, in iudicando talia vota congruentius secundum arbitrium superioris, sunt vel servanda, vel prætermittenda, ita tamen, quòd si ex observatione talis voti, magnum & manifestum gravamē sentiret, & non esset facultas ad superiorem recurrendi, non deberet homo tale votum servare. Et rursus, artic. 10. Potest contingere, quòd in aliquo casu sit vel simpliciter malum, vel inutile, vel maioris boni impeditivum, & ideo necesse est quòd determinetur, in tali casu votum non esse servandum. Non malè itaque Pius secundus sensit, *Sacerdotibus magna ratione sublatis nuptias, maiori restituendas videri.* Nam ut Augustinus inquit, tom. 9. lib. de honestate mulierū, *Inter omnia Christianorum certamina, sola dura sunt praelia castitatis, ubi quotidiana pugna, & rara victoria; gravem namque castitas sortita est inimicum, cui quotidie resistitur, & semper timetur, & ideo sicut dictum est, Nemo se falsa securitate decipiat, nec de suis viribus periculose presumat, sed audiat Apostolum clamantem, fugite fornicationem.* Et Salvianus lib. 5. de providentia versus finem, de nonnullis conquestus est, quod licita non

Platina in eius
vita.

faciunt, illicita committunt, temperant à corcubitu, nō temperant à rapina. Quid agis (inquit ille) stulta persuasio? peccata interdixit deus, non matrimonia. Præposterum est quod agitis, non est conuersio sed auersio; qui iam pridem ut fama est, opus honesti matrimonij reliquistis, tandem à scelere cessate. Si matrimonia tot hominum, inter quos Calvinista nemo fuit, Papistæ multi fuere, si patres hi, si scandala, si salus animarum nihil mouere Pontificios possunt: ignoro equidem quibus persuasionibus cedent, ut hæreses suas relinquant. Tu, (charissime Lector), qui æquo animo hæc attendis, & appendis, hoc animo reuolue, multi saluarentur in sacerdotio coniugato, qui in sterili presbyterio dānantur; ut piè monuit Æneas Syluius. Det deus, ut videant Papistæ, cum hoc Pontifice, sacerdotibus magna cum ratione nuptias restituendas esse.

De Ecclesia.

De Ecclesia variaz sunt quæstiones, inter aliàs hæc agitur. An ecclesia Catholica sit visibilis? Negant Protestantes, argumento à symbolo sumpto, *Credimus Ecclesia,*

Ecclesia, ergo non videtur. Misere se torquet Bellarminus, ut argumentum hoc tollat, tandem in nostram sententiam dilabitur: Melius (inquit) dico, in Ecclesia aliquid videri, & aliquid credi; videmus enim eum cætum hominum, qui est ecclesia, sed quod ille cætus sit vera ipsa Christi ecclesia, non videmus, sed credimus. Vera enim Christi ecclesia est, quæ profitetur Christi fidem, quis autem evidenter scit, nostram fidem esse Christi? id quidem firma ac certissima fide credimus, sed aliud est credere, aliud videre, imò ipsum credere definitur ab Apostolo, *Argumentum non apparentiū.* Vicimus, vicimus Academici, hæc nostra defensio est. Verum ut ore duorum testimonium stabiliatur vera hæc doctrina, audiat Aquinas, 2. 2. quæst. 1. art. 4. Obiectum fidei (inquit) non potest esse aliquod visum, quinimo respōdet dilutæ illi obiectioni, de Christo homine, quem & videri & credi vult Bellarminus; progredior ad reliqua. Quæritur an Amplitudo sit nota ecclesiæ: affirmat Iesuita, egregie tamen ipse positionē suā destruit, dū dicit, Si sola vna provincia retineret veram fidem, adhuc verè & propriè diceretur ecclesia Catholica. Hanc con-

fessionem ita complector vt admirer, & ex eadem duo colligo. Primum est, fidē esse notā Ecclesię, secundū est, amplitudinē non esse notā ecclesię: nā si in vna prouincia Ecclesia esse potest, & non in reliquis, potest aliquando non ampla esse. Verū peto à Papistis, quid si sola vna domus veram fidem retineret, nonne idem iudiciū erit de domo & de Prouincia? taceo hic Dominici à Soto impiam sententiam, qui vt asserit Bellarminus, lib. 3. de Romano Pontifice, cap. 17. Credidit propter sœuissimam Antichristi persecutionem, penitus extinguendam esse Christi fidem. Venio ad Antiquitatem, quam clamant Papistę à partibus suis stare, quibus verbo cum Ignatio respondere possum, Antiquitas mea-Iesus Christus. Tanta est, inquit Lactantius, apud insipientes authoritas vetustatis, vt in eam inquirere scelus esse ducatur. Sed dispiciamus an dogmata Papistica nuper inuenta sint necne. Loquatur ipse Bellarminus, lib. 4. de Eucharistię sacramento, cap. 30. Urbanus quartus instituit primus festū corporis dominici, & solennem illam processionem; & paulò post, Nouitas non potest reprehendi, omnia enim festa aliquando fuerunt noua, nec vlla

inueniuntur in Testamento nouo ab ipso Christo instituta vel imperata. A festis accedo ad honorem Sacramenti, de quo hoc testimonium extat apud Bellarminum, lib. 4. cap. 4. Creuit honor sanctissimi sacramenti deuotione interna decrescente. En antiquitatē tum festorū tum honoris sacramenti! illa post Christum instituta fuere, hic ob defectum deuotionis internæ ortum habuit. Præterea de Cardinalibus Bellarminus lib. de Clericis cap. 16. sic scribit. Quo tempore Pontifices eligebant Imperatores, vel clerus & populus, non est mirum si non tanti fierent Cardinales: & rursus, fateor olim Episcopos quoscunq; prælatos fuisse Cardinalibus non Episcopis, imo etiam Cardinalatum gradum fuisse ad Episcopatum. Insuper audi eundem Iesuitam cap. 9. eiusdem lib. de Episcoporum electione. Olim inquit eligebat Episcopos Clerus & populus, hic modus fuit in vsu tempore Chrysostomi, Ambrosij, Augustini, Leonis, Gregorij, vt patet ex locis supra citatis. Quid minutam & siccam communionem adiungerem, quid cultum Imaginum recense-rem? hæc si quis ab Apostolis instituta diceret, nihilo plus agat, quam si det o-

peram ut portenta opinionum afferat, Concludo festa Papistica, honor sacramenti, dignitas Cardinalium, cum multis alijs à Christo non sunt instituta, ergo antiquitas à partibus Papistarum non stat. Præclare Tertullianus, Censeatur omne genus ad originem suam.

De sanctorum Inuocatione.

Sanctorum Inuocationem non esse iuris diuini agnoscit Censura Colonien-
sis: proinde ex concessis Bellarmini, eam nec utilem nec necessariam populo esse concludo. Verum expendas etiam velim Lector, num & argumenta quæ Iesuita pro deitate Christi attulit, dogma hoc euertant necne. lib. 1. de Christo, c. 6. sic argumentatur. Quintum testimonium sit Iohannis, 14. Creditis in deum, & in me credite; hinc deducit Augustinus, lib. 1. de Trinitate, cap. 12. Christum esse illum verum deum, quem Iudæi colebant: nam si non esset ipse ille verus Deus, non potest sibi arrogare fidem, quæ illi soli debetur. Præterea cap. 8. ad eundem finem hæc argumenta attexit: Adoratio tribuitur Christo, Heb. 1. *Adorant*

dorent eum omnes *Angeli eius*. Item, Invocation absentis est adoratio Patriæ, at Christus inuocatur: nam Iohannis, 14. ait ipse, *Si quid petieritis in nomine meo, hoc faciam*. In quem locum Augustinus tractat. 73. in Iohannem, sic ergo (inquit) perrexit ad Patrem, ut non desereret indigentes, sed exaudiret potentes. Et Cyrillus lib. 4. in Iohannem, cap. 42. *Li-* quidò inquit, hîc se verum Deum ostendit; suscepturum enim se orationes suorû dicit, omnia illis concessurum quæ petât. Vnde sic disputo.

Qui absens innocatur Deus est,

Sancti absentes innocantur:

Ergo dii sunt.

Respondebit Iesuita, se credere in sanctos, non uti in Deum, se eosdem adorare & invocare ut amicos Dei. Vides itaque Lector uti argumenta hæc pro deitate Christi allata, planè concidunt; nam & hæretici dicent Christum esse adorandum, & invocandum sanctorum more. Cum ergo rectè probaverit Bellarminus ex Adoratione, & Invocatione deitatem Christi: sequetur, nec adorationem, nec invocationem communicâlli creaturæ. Nunc testimonium Augustini subiungam. Quid sibi & illud (inquit

(inquit *Augustinus*) vult, Qui in me credit, nō in me credit, quomodo in ipsum, quomodo non in ipsum, quomodo tam contrarium sibi & adversum potest intelligi? Qui in me credit, non in hoc quod videt credit, ne sit spes creature in creatura, sed in eo qui suscepit creaturā, in qua humanis oculis appareret, & sic ad se æqualem Patri contemplandum per fidem corda mundaret. ideoque & ad Patrem referens intentionem credentium, & dicens, non in me credit, sed in eum qui me misit; non utique se à Patre, id est, ab illo qui eum misit, voluit separari; sed ut sic in eum crederetur, quomodo Patri, cui æqualis, quod & apertè alio loco dicit, Creditis in Deum, & in me credite: id est, sicut creditis in Deum, sic & in me, quia Ego & Pater, vnus Deus. Hæc *Augustinus*. Quinimo ut videant Lectores, quàm tœdè Papistæ Patres mutilant, non gravabor quorundam Patrum sententias à *Bel-larmino* lib. 1. cap. 13. de sanctorum beat. ad consimilem errorem stabiliendum corruptas, sincerè describere. *Eusebius* lib. 4. historię, cap. 15. refert *Smyrnenſes*, *Martyres dilexisse*. Martyres (inquiunt *Smyrnenſes*) tanquam discipulos & imitatores

tatores Domini, dignè propter insuperabilem in Regem ipsorum, ac præceptorem, benevolentiam diligimus, quorum & nos consortes & discipulos fieri optamus. Testimonio huic inseruit Bellarminus, Reveremur. Præterea, profert testimonium eiusdem Eusebij lib. 13. de præpa. Evan. cap. 7. quod fusè lib. 3. cap. 9. de cultu sanct. sic recitat. Nos, inquit, veræ pietatis milites, ut Dei amicos, honorantes, ad monumenta illorū accedimus, vota q; illis facimus, tanquam viris sanctis, quorum intercessione apud deum, non parum iuvare profiteamur. Verba in græco exemplari sic se habent. *ὁ δὲν ἐν ὅμῃ τῶν ἁγίων αὐτῶν ἐθ' ἡμῶν παρίσταται, & τὸ ἐν ἑαυτοῖς τῶν ἁγίων τοῖς ἁγίοις, &c.* id est, consuevimus adire monumenta eorum, & ad ea preces facere: ecquid frontis habet Iesuita, qui audet has Patrum corruptelas toti mūdo invulgare? Epiphanius in eodem capite truncat, Sit in honore Maria, dominus adoretur, plura non adjicit, nam si integrè Epiphaniij locum protulisset, facile prudens lector perspexisset, Bellarmini defensionem prostratam, non confirmatam fuisse. Similiter cum Augustino agi lib. 20. cap. 21. contra Faustum Manichæum.

um. Colimus (inquit Augustinus) Martyres, eo cultu dilectionis, & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor, ad talem pro Evangelica veritate passionem, paratum esse sentimus, an non aperte hic Papismum damnat gravissimus Pater? sic enim concludere licet.

*Eo genere cultus mortui colendi sunt,
quo viventes coluntur:*

At sancti viventes cultu dilectionis coluntur:

Ergo & mortui eo genere colendi sunt.

Iustini testimonio scèdè etiam abutitur Iesuita, sed satis in corruptelis his detegendis sum immoratus, in vno capite tot errata committere, hominis est intemperanter abutentis & otio, & literis. Dostè Arnobius hac de re sententiam suam reliquit. Hoc proprium est Deorum ubique esse totos: quod si non ita erit, tollitur spes opis, & erit in dubio, audiamur à dijs necne.

Lib. 6. 139.

De Idololatria.

De Idololatria Papistica præclarum habemus testimonium apud Bellarminum lib. 1. de Sanctorum beatitudine, cap.

cap. 13. Porro suaves odores, (inquit) nos etiam in ipsa Ecclesia offerimus Imaginibus & reliquijs. Hinc syllogisticè concludo :

Ea Ecclesia, idololatrica Ecclesia est, qua sacrificat Imaginibus :

At Romana ecclesia sacrificat Imaginibus :

Ergo idololatrica ecclesia est.

Nam quod Bellarminus affirmat ex Exod. 22. cap. Sacrificium animalium soli Deo deberi, stuporem Iesuitæ videte ; Deus etenim Synecdochicè loquens, omne sacrificium sub immolatione animalium prohibet dijs alienis.

Non Bove mactato cælestia Numina gaudent,

Sed qua præstanda est, & sine teste, fide.

Aquinas, part. 2. quæst. 85. art. 2. In corpore, secundum veram fidem, inquit, solus Deus est Creator animarum : ideo sicut soli Deo summo debemus sacrificium spirituale offerre, ita etiam soli deo debemus offerre exteriora sacrificia. Et responsione ad secundum argumentum prostermit Bellarminum. Ad secundum (inquit) dicendum, quod in oblatione sacrificij non pensatur pretium occisi pecoris, sed significatio, quia hoc fit in honorem

honorem summi Reſtoris totius vni-
uerſi. Vnde ſicut Auguſtinus dicit 10.
lib. de civitate Dei, Dæmones non ca-
daverinis nidoribus ſed divinis hono-
ribus gaudent. Deniq; Propheta Iſaias
vaticinatur cap. 19. ver. 21. Colent deum
ſcilicet ſacrificio & munere, & voventes
votum Iehovæ pendent. Eat nunc Bel-
larminus & offerat munera Imaginibus;
quam mercedem, (ſi dijs placet) repor-
tabit, niſi mercedem Idololatriæ? ſed
pergo.

*Ea Eccleſia eſt Idololatrifica Eccleſia
qua ponit ſpem ſalutis in ligno:*

*At Romana Eccleſia ponit ſpem ſa-
lutis in ligno. Ergo:*

Thomas par. 31. quæſt. 25. art. 5. aſſump-
tionem probat, Illi exhibemus Latriæ
cultum, in quo ponimus ſpem ſalutis,
ſed in Cruce Chriſti ponimus ſpem ſa-
lutis, Cantat enim Eccleſia, O crux aue
Spes vnica, hoc paſſionis tempore auge
pijs iuſtitiam, reiſq; dona veniam. Hinc
apparet Bellarmini reſponſionem; lib. 2.
de Imaginibus, cap. 24. ridiculam eſſe,
aſſerit enim eſſe Proſopopæiam Rheto-
ricam, vel crucē accipi pro ipſo Chriſto.
An ita ſtupidus erat Angelicus iſte do-
ctor, vt ſeſum eccleſiæ ignoraret? verum

venio

venio ad vota.

*Ea Ecclesia, quæ vouet formaliter
sanctis, est idololatrifica ecclesia,*

*At Romana ecclesia vouet formaliter
sanctis. ergo:*

Propositio aperta est, nam votum est
actus religionis, vt ex Iesaiæ, 19. cap.
probatum fuit. Ideo Aquinas. 2. 2. quæ.
88. artic. 5. asserit, Sanctis voueri materi-
aliter. At Bellarminus, lib. 3. de culta
sanctorum, cap. 9. hoc refellit inquirens,
Qui vouet Ieiunium, vel peregrinationē
sanctis, ipsos sanctos religiosē honorare
intendit. Et præterea Caietanus in articu-
lum Thomæ probat, ex ipsa professione
fratrum prædicatorum, vota verē fieri
Sanctis, Nam dum profitentur, dicunt,
voueo deo, & beatæ Mariæ, & omnibus
Sanctis, me Prælato tali obediturum, vbi
ex duabus promissionibus, vna dirigitur
ad Prælatum, & illa est materia voti,
altera quæ est formaliter votum, ad deū
& sanctos simul. Nequeo hic Iesuitæ
confessionem de Augustino præterire,
qui lib. 2. de Imag. cap. 16. affirmat eum
in primordiis conuersionis scripsisse
contra Picturarum adoratores, ergo
Augustinus aduersatur cultui imaginū.
Sed quæro vbi Augustinus hanc opini-
onem

onem retractavit? lib. 1. retrac. cap. 1.
 Docet nihil omnino colendum esse,
 totumq; abijciendum, quicquid mortalis
 corporis vllius sensum attingit. Rectè
 idem pater, lib. 1. de Consensu Euange-
 listarum, cap. 10. scribit, Omnino errare
 meruerunt, qui Christum & Apostolos
 ejus, non in sanctis codicibus, sed in
 pictis parietibus quæsierunt, nec mirum
 si à pingentibus fingentes decepti sunt.
 Quid Sacramenti adorationem adiun-
 gerem? Species panis & vini non vni-
 untur hypostaticè Christo, adorantur
 tamen (inquit Bellarminus) quatenus
 apprehenduntur vt quid vnum cum
 Christo quem continent. Quid ni &
 vestes Christi adoremus cultu Latriæ?
 Hinc liquidò cernimus, Deum sapientes
 huius mundi infatuasse. Eundem deum
 optimum maximum precor, vt veri a-
 doratores ipsum Christum sincerè colât.
 Plura qui cupit, legat quæ Anglicè
 scripsi de Idololatria Papistica.

De confessione au- riculari.

Quàm frigidis rationibus dimicat
 Bellarminus pro Confessione auriculari,
 penes

penes æquum lectorem iudicium sit. Rationem vltimam é sacra pagina petita, quæ omnem superiorem disputationem euertit, memorabo. Quartus locus (inquit Iesuita) habetur. 1. Ioha. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Ex hoc loco probabiliter colligitur Cõfessio sacramentalis singulorum peccatorum: sed respondent Aduersarij Apostolum loqui de Confessione peccatorum, quæ Deo fieri debet, non de ea quæ fit homini: At solutio hæc non difficulter refellitur: primùm enim verba, *fidelis est & iustus*, referuntur ad promissionem diuinam, ideo enim *fidelis est, & iustus*, dicitur, dum peccata confitentibus remittit, quia stat promissis suis, nec fidem fallit: at promissio de remittendis peccatis, ijs qui confitentur Deo peccata sua, non videtur vlla extare in diuinis literis; extat autem promissio apertissima ijs qui ad illos accedunt, quibus dictum est, Iohannis, 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur, quare si qui confitentur Sacerdoti peccata sua, *Deus fidelis, & iustus est*, vt iuxta suam institutionem & promissionem remittat eis peccata. Nõ-

nete pudet Bellarmine, Confessionem carnificinam Conscientiarum, probabilibus tantum persequi argumentis? argumenta solida expectamus in re tanti momenti. Sed nullane extat promissio, de remittendis peccatis, ijs qui Deo confitentur peccata sua? audi Solomonem prouerbiorum 28. *Qui tegit (inquit) defectiones non prosperabitur, qui vero factetur & derelinquit, afficitur misericordia.* Plura Scripturarum loca in re tam aperta non proferam. Pergit Bellarminus ad hunc modum. Præterea si hoc loco promitteret Apostolus remissionem ijs qui Deo confitentur peccata sua, frustra dictum esset à Christo Apostolis, *Quorum remisistis peccata;* Nam cum multò facilius sit Deo quàm hominibus confiteri, nemo esset qui ab hominibus remissionem quæreret, si soli Deo confitendo remissionem obtinere posset. Ridiculam Bellarmini consequentiam nego, & huc conficio syllogismum.

Qui soli Deo confitendo remissionem peccatorum obtinere possunt, ij necessario Sacerdoti confiteri non tenentur:

At Penitentes soli Deo confitendo remissionem obtinere possunt.

Ergo,

Ergo, *Penitentes non tenentur necessario confiteri Sacerdoti.*

Assumptionem probat Gagneius Papista, qui sic enarrat Iohannis locum, *Fidelis, id est, verax*, inquit, utrumq; enim significat græcū πιστός, Iustus namq; in principio est accusator sui, & quoties peccata nostra confitebimur, toties remittit, dicente David, *Dixi*, confitebor aduersum me iniustitiam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Rectè Augustinus in hunc locum scribens monet, Dic Deo (inquit) quid es, quia si non dixeris Deo quid es, Damnat deus quod in te inueniet: Non vis ut ille damnet? tu damna. Vis ut ille ignoscatur? tu agnosce. Ut possis Deo dicere, averte faciem tuam à peccatis meis. Hæc Augustinus. Nunc quam peccatorum confessionem veteres agnoverūt, paucis referam. Cerdon (inquit Irenæus) sæpe in Ecclesiam veniens & exomolegesin faciens sic consummavit, modò quidem latenter docens, modò verò exomolegesin faciens, modò verò ab aliquibus traductus in his quæ docebat malè, & abstentus est à religiosorum hominum conventu. Non ergo ut vult Bellarminus, Cerdon secreta & occulta crimina

Lib. 3 cap. 40

Lib. I. cap. 9.

factus est, sed ea ob quæ à fratribus tra-
 ductus fuit. Idem Irenæus sic scribit de
 vxore *Diaconi*, quam *Marcus* hæreticus
 circumvenerat. Diaconus quidam eorū
 qui sunt in Asia suscipiens eum, nempe
 Marcum, in domum suam, incidit in
 huiusmodi calamitatem: nam cum esset
 vxor eius speciosa, & sententia & cor-
 pore corrupta esset à Mago isto, & se-
 quuta esset eum multo tempore, post
 deinde cum fratres eam convertissent,
 omne tempus in exomologesi consum-
 mavit, plangens & lamentans, ob hanc
 quam passa est à Mago corruptelam.
 Hinc duo colligo, viz. Diaconos vxo-
 ratos fuisse, & publicam confessionem,
 non privatam ecclesiam agnovisse. Pa-
 cianus valdè perspicuus est. Quod si
 fratrum oculos erubescitis, (inquit) Con-
 sortes casuum vestrorum timere nolite.
 Nullum corpus membrorum suorum
 vexatione lætatur, pariter dolet, & ad
 remedium conlaborat: in vno & altero
 Ecclesia est, in Ecclesia verò Christus.
 Marcus Eremita pœnitentiam tribus
 rebus circumscribit, Existimo, inquit,
 pœnitentiæ opus tribus hisce mandatis
 contexti, amputandis cogitationibus,
 orando sine intermissione, ac obvenien-

com.

toti.

tes afflictiones perferendo; quæ non
exteriorem modò, sed & mentis opera-
tionem requirunt, ita vt immorantes in
ijs, reddant affectionibus vacuos. La-
ctantius, scriptor non contemnendus,
explicans rationem circumcisionis ita
loquitur. Ob hanc causam deus nudari
eam iussit, vt hoc argumento nos admo-
neret, ne involutum pectus haberemus,
id est, ne quod pudendum facinus intra
conscientiæ secreta velemus, hæc est
cordis circumcisio, de qua Prophetæ
loquuntur, quam Deus à carne mortali
ad animam transtulit, quæ sola mansura
est; volens enim vitæ ac salutis nostræ
pro æterna sua pietate consulere, poen-
itentiam nobis in illa circumcisione pro-
posuit, vt si cor mundaverimus, id est,
peccata nostra confessi, satis deo feceri-
mus, veniam consequamur, quæ contu-
macibus & admissa sua celantibus dene-
gatur ab eo, qui non faciem sicut homo,
sed intima & arcana pectoris intuetur.
Lymphatū eū & mente alienatū credo,
qui hæc verba Lactantij ad auricularem
Confessionem trahit, cum deus Iudæis
poenitentiam in circumcisione propo-
suerit, vt si illi etiam cor mundaverint, id
est, peccata confessi deo fecerint satis,

veniam consequerentur.

De Induratione.

Euripides.

Mirum, quo verborum apparatu, quantis artibus, studet Bellarminus, Calvino crimen impietatis in deum impingere, dum laborat ostendere, sanctissimum virum constituere deum authorem peccati: Si Turpe quid faciunt Dij, non sunt Dij. hanc horrendam blasphemiam in ipsos Papistas retorquebo, antequam confessionem Bellarmini adiungam. Papistæ nonnulli peccatum originis in positiva qualitate constituunt, teste Bellarmino. lib. 4. de amissione gratiæ, cap. 15. Hanc opinionem sic refellit Iesuita; vel deus est author istius positivæ qualitatæ, vel non; si est, igitur est author peccati: si non est, igitur deus non est author omnium rerum, neque verum erit quod in Euangelio legimus, Iohannis, 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Qui ergo peccatum in positiva qualitate constituunt, ij deum authorem peccati faciunt, at nonnulli Papistæ peccatum in positiva qualitate constituunt, ergo vides Lector, scelus, cuius reus peragitur Calvinus, in ipsos

ipſos Papiftas redundare. Sed audi quare
facit Calvinus Deum authorem peccati:
quia ſcilicet ſcribit, Deum homines ex-
cæcare, & indurare, at nuſquam aſſerit
Calvinus Deum infundere malitiam.
Diſputat fideliffimus Chriſti ſervus
contra nudam permiſſionem: dum ergo
aſſerit Calvinus deũ impellere homines
ad tentationes, vult deum authorem
actionis, non deprauatæ actionis, vt A-
quinas, pri. 2. quæſt. 74. art. 2. vbi con-
tendit actum peccati à Deo eſſe, & ob-
iectionem de actibus ſecundum ſpeciẽ
malis tollit: ſed quid ipſe Bellarminus
tandem dicit, dignum relatu eſt. Deus
(inquit, lib. 2. de amiſſ. gra. cap. 13.) non
ſolum permittit impios agere multa
mala, nec ſolum deſerit pios, vt cogantur
pati, quæ ab impijs inferuntur: ſed etiam
præſidet ipſis voluntatibus malis, eaſq;
regit & gubernat, & torquet ac flectit, in
eis inuiſibiliter operando, vt licet vitio
proprio male ſint, tamen à diuina proui-
dentia ad vnum potius malum, quàm ad
aliud, non poſitiuè ſed permiſſiuè or-
dinentur: ſubiungit poſtea, Deum non
ſolum inclinare voluntates priuatiuè, ſed
etiam poſitiuè. Nonne hoc idem eſt
quod Calvinus docuit? diſputat itaq;

D 4 Bellarminus

Bellarminus contra id quod ipse fateri cogitur. Desine Iesuita, ficta crimina sanctis viris impingere. Augustini testimonijs hac in re abundare potui: nonnulla proferam. In lib. de Gen. ad lit. ca. 5. sic scribit, Vitiis nostrorum non est author Deus, sed ordinator est. Quædam ergo & facit deus, & ordinar, quædam vero tantum ordinar. Iustos & facit, & ordinar, peccatores autem, in quantum peccatores sunt, non facit sed ordinar tantum. Idem pater, lib. de Cor. & gra. cap. 14. ad hunc modum loquitur, Deus de his qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult. Et lib. 5. contra Iulian, cap. 3. sic Hæreticum alloquitur. Quid est autem quod dicis, Cum desiderijs suis traditi dicuntur, relictij per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi; quasi non simul posuerit hæc duo idem Apostolus & patientiam, & potentiam, ubi ait, si autem volens deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia, vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditione? hinc liquet, quod in Augustino Catholicum fuit, in Calvino capitale esse. Si Calvinus scripsisset homines à deo in peccata compelli, quâtoque clamores

clamores sustulisset Iesuita: sed concludo cum dicto Augustini in cap. 100. enchi. Hæc sunt magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius, & tam sapienter exquisita, ut cum Angelica & humana creatura peccasset, id est, quod non ille, sed quod voluit ipsa fecisset etiã per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est quod creator noluit, impleret ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summe bonus, ad eorum damnationem quos iuste prædestinavit ad pœnam, & ad eorum salutem, quos benignè prædestinavit ad gratiam.

De peccato Originali.

Bellarminus lib. 4. de statu peccati, cap. 1. Augustini sententiam in lib. de originali peccato, cap. 24. meritissimè approbat, quam non gravabor referre. Sed in causa (inquit gravissimus pater) duorum hominum quorum per vnum venvndati sumus sub peccato, ab altero redimimur à peccatis: per vnum præcipitati sumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam; quorum ille, nos in se perdidit faciendo voluntatem suam, non eius à quo factus est: iste nos in se salvos fecit, non faciendo voluntatē suā, sed eius à quo missus erat: in horum cr-

go duorum hominum causâ propriè fides christiana consistit. Quid præclarior ad orthodoxam religionem stabilendam à quoquam scribi potuit? Nonne Protestantes doctrinam de peccato originali sanè & salubriter docuerunt? Virginem Mariam immunem ab hac labe non fecerunt. Rectè Hieronimus in lib. ad Ctesiphontem, de illo, nempe Christo, scriptum est quasi proprium, qui peccatum non fecit, & dolus non est inuentus in ore eius: si hoc & mihi cū Christo commune est, quid habet ille proprium? sed audi ingenuam Bellarmini hac de re confessionem; neq; verò expectandum est vt expressum dei verbum adferamus, aut certam aliquam Ecclesiæ definitionem. Callidè Iesuita infarsit verbum hoc (expressum) nam appello conscientiam illius, an scripturis pueriliter non sit abusus, ad blasphemiam suam probandam: sed concludo.

Quod non habet Scripturam aut Ecclesiæ definitionem, illud in Theologia non est asserendum:

At hoc dogma non habet Scripturam nec Ecclesiæ definitionem.

Ergo:

Venio ad alteram partē dicti Augustini
de

de Christo, cui soli Protestantes tribuunt salutem. Nam vt non malè Augustinus inquit in eodem cap. Non dei gratia, gratia erit vlllo modo, nisi gratuita fuerit omni modo. Num Papistæ soli Christo salutem tribuunt? imò meritis, Satisfactionibus, Aquæ benedictæ, Episcopali benedictioni remissionem peccatorum ascribunt. Breuiter itaq; ex vtrâq; parte concludo.

Ea, in quibus fides Christiana propriè consistit, solidè à Protestantibus explicantur.

Ergo Protestantium religio tutissima,
Rursus:

Fides Christiana propriè consistit in causa Adam & Christi.

Ergo nō in Pontificis primatu, in cultu Imaginum & Angelorum, cum reliquis ineptijs quæ à Papistis obtruduntur populo.

His expeditis, aggrediar breuem collationem Pelagianismi cum Papismo. Pelagiani, vt est apud Augustinum cap. 5. lib. de bono perseuerantiæ, audent dicere, Hominem iustum, in hac vita nullum habere peccatum; Bellarminus audet dicere, lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 11. fieri potest, vt saltem ad breue tempus, aliquis

aliquis careat omni peccato, etiā veniali. Et lib. 4. de iustificatione, cap. 14. scribit, Peccata venialia, sine quibus non viuimus, non esse peccata simpliciter sed imperfectè. Secundò, Pelagiani postulabant testimoniū in nouo testamento, Vbi impossibilitas mandatorū tenetur in crimine: loca hæc perferuntur à Hieronymo lib. 2. contra Pelagianos. Videlicet. *Video aliam legem in membris meis, & miser homo.* At Bellarminus, lib. 5. de amissione gratiæ cap. 10. interpretatione sua, loca hæc declinat: Verba Hieronymi hæc sunt in persona Pelagij, Da testimonium in nouo testamento, vbi ignorantia & impossibilitas mandatorum tenetur in crimine. Respondet Hieronymus, vnum proferā, cui contradicere nō potes, *Video aliam legē in mēbris, & miser homo, &c.* Piè Orosius de libertate arbitrij, dicis hominē posse esse sine peccato, iterum ac sæpius repeto, Homo qui hoc potest, Christus est, aut præsume nomē, aut depone fiduciam. Tertiò Pelagiani negabant peccatum originale, sic Pigghius & Catharinus. Bellarminus lib. 5. de amissione gratiæ, cap. 16. falsum, inquit, & hæreticum est, peccatum originis nihil esse aliud nisi primam Adæ trans-

transgressionem actuale; hanc tamen hæresin docuerunt strenui isti Papistæ. Quartò, Pelagiani locum extra coelum infantibus tribuebant, sic Catharinus & Pigghius, Bellarminus, lib. 6. cap. 1. de amissione gratiæ. Quintò, Ruardus Tapperus, Faustum Pelagianum catholicum scriptorem appellat: Bellarminus lib. 6. de gratia & libero arbitrio. Sextò Bellarminus docet hominem absente gratia (si nulla vrgeat tentatio) posse facere aliquid bonum morale. cap. 9. lib. 4. de gra. & lib. arbit. Augustinus 106. epistola fatetur contra Pelagianos gratiam dari ad singulos actus. Septimò, Papistæ docent omnia opera infidelium non esse peccata, sic Iulianus: August. lib. 4. cap. 3. contra Iulianum. Octavò, docet Bellarminus gratiam sufficientem omnibus dari, sic Pelagianus. August. 107. epist. Scimus omnibus non dari gratiam. Nam quod respondet Bellarminus, Augustinum loqui de gratia quæ discernit iustos ab iniustis, ridiculum est, cum ipse Pelagius non docuit, uti existimo, omnes actu habere gratiam salutarem. Adde quòd exemplum Augustini de Infantibus hoc responsum tollit. Dicit enim Augustinus Infantes non serva-

ri qua Deus non vult. & lib. 5. contra Julianum cap. 3. respondet Iuliani objectioni ex Rom. 2. cap. *Lenitas Dei adducit ad pœnitentiam, verum est: sed quem prædestinavit adducit.* Quid alia loca conquirerem pro gratia vniuersali allata, quibus respondet Augustinus? finem imponam si adiunxero Bellarmini testimonium de multis Papistis: sic igitur ille scribit lib. 5. de gratia cap. 5. disputant aliqui pro libero arbitrio, fortasse liberius quàm par est, vt Scotus, Durandus, & Gabriel. quid ni ergo multos Papistas Pelagianos appellem? plura qui cupit, ipsos Patres cum Pontificijs conferat.

De Fide.

Fides (inquit Bellarminus, lib. 1. de Iustific. cap. 7.) melius per ignorantiam, quàm per notitiam definitur: dictum verè Iesuiticum. quod tamen lib. 1. de baptismo, cap. 11. solidis argumentis refutavit, vbi probat, Infantes non habere fidem actualement: primò, quia Scriptura Deut. 1. & Ion. ultimo. asserit infantes non cognoscere distantiam boni & mali; at quale hoc argumentum est, nisi ad

ad fidem requiratur cognitio? nam promptum est respondere, fides melius definitur per ignorantiam quàm per notitiam: etsi itaque infantes non habent notitiam, possunt tamen habere fidem. Præterea (inquit Iesuita) probatur ratione Augustini in epist. 57. quia cum constet infantes, & vocis eiulatu, & motibus corporis reluctari & obstrepere baptismo, si verè intelligerent, quod necesse est si credere debent, quid agatur, rei fierent ingentis sacrilegij, nec abluerentur sed magis sordidarentur. hinc concludo notitiam requiri ad fidem: nam si credant, necesse est ut intelligant, inquit Bellarminus. Pergit adhuc Iesuita, & probat, Infantes dum baptizantur, non habere ullos novos motus & inclinationes similes actibus fidei, & dilectionis, quia nusquam in tota Scriptura habetur nomen fidei in ea significatione, ut designet motum quendum sine sensu & cognitione, sed potius in contraria, ut patet Rom. 10. fides ex auditu. Heb. 11. fide intelligimus aptata esse sæcula verbo dei. Hinc apertè sequitur fidem non esse sine cognitione. an clarior adhuc tibi fax accendenda est? en itaque, Certum est (inquit Iesuita) fidem iustifican-

tem,

Tom. 5.

tem, non esse motum sine cognitione, alioquin etiam & Bestiæ iustificari possunt, à testimonijs ipsius Iesuitæ. Venio ad Patres, in quorum testimonijs tamen non multus ero. Marcus Eremita de lege spirit. præclare scribit, qui non cognoscit veritatem nequaquam verè potest credere, siquidem cognitio secundum naturam præcedit fidem. Item, Infernus est ignorantia, perditio autem obliuio, utraq; verò obscura est, propterea utraq; noxia. Et libro contra eos qui putantur ex operibus iustificari, inquit, omnium malorum dux est ignorantia, secunda, post hanc est incredulitas. Clemens 50. Stromat. *πίστις* non est *ἀνύμνητος*. Theodoretus, lib. 1. de curandis græcorum affectibus. Indiget autem fides cognitione, sicut & cognitio fide indiget, neq; enim esse potest fides sine cognitione, neq; cognitio sine fide. Ultimo ipse Aquinas, part. 1. quæst. 12. art. 13. resp. ad tert. fides (inquit) cognitio quædam est, in quantum intellectus determinatur per fidem ad aliquid cognoscibile. De fide etiam quæritur, an fidelis debet in particulari diuinam promissionem sibi applicare: negant Papistæ. Hæc Papistarum opinionem præclare con-

vellit

vellit Cyprianus, his verbis. Si tibi vir
 grauis & laudabilis aliquid polliceretur,
 adhiberes utiq; pollicenti fidem, nec te
 falli & decipi ab eo crederes, quem stare
 in sermonibus atq; in actibus suis scires:
 nunc Deus tecum loquitur, & tu mente
 incredula perfidus fluctuas? tibi rece-
 denti de hoc mūdo immortalitatem pol-
 licetur atque æternitatem, & tu dubitas?
 hoc est omnino nō nosse, hoc est Chri-
 stum credentium Magistrum, peccato
 incredulitatis offendere: hoc est in Ec-
 clesia constitutam fidem, in Domino fi-
 dei non habere. Quid ad hæc Bellarmi-
 nus, lib. 3. cap. de Iustificatione? Respon-
 deo, inquit, divinæ promissioni etiam in
 particulari fides habenda est, quantum
 pertinet ad veritatem promittentis. Hæc
 nostra assertio est, amice Lector, nam
 quod subiungit de dispositione nostra
 ineptum est; si salus à dispositione no-
 stra penderet, periremus miseri. Pie Au-
 gustinus lib. med. cap. 14. desperare v-
 tiq; possim propter minima peccata
 mea, & infinitas negligentias meas, nisi
 Verbum tuum, Deus, Caro fieret, & ha-
 bitaret in nobis, sed desperare iam non
 audeo, quia cū inimici essemus, recon-
 ciliati sumus per mortem filij tui, quanto

magis reconciliati, salvi facti sumus per eum: omnis namque spes, & totius fidei certitudo, mihi est in precioso sanguine eius, qui effusus est propter nos, & propter nostram salutem, in ipso respiro, & in ipso confisus ad te pervenire desidero, non habens meam iustitiam, sed eam quæ est in filio tuo domino nostro Iesu Christo. Rursum, cap. 15. Vbi ergo portio mea regnat, ibi me regnare credo, vbi caro mea glorificatur ibi gloriosum me esse cognosco, vbi sanguis meus dominatur, ibi dominari me sentio. quamvis peccator sum, de hac communione gratiæ non diffido, etsi peccata mea prohibent, substantia requirit, etsi delicta mea me excludunt, naturæ communio non repellit.

De Meritis.

De meritis operum, variæ sunt Papistarum sententiæ. Caietanus docet opera bona iustorum esse meritoria vitæ æternæ ex condigno ratione operis, etiam si nulla extaret divina conventio. Scotus & alij existimant opera bona ex gratia procedentia, non esse meritoria ex condigno ratione operis, sed tantum
ratione

ratione pacti & acceptationis divinæ. Bellarminus lib. 5. de iustificatione, cap.
 17. Nobis (inquit) media sententia probabilior esse videtur, quæ docet opera bona iustorum vitæ æternæ meritoria esse ex condigno ratione pacti & operis simul, non quidem quod sine pacto vel acceptatione non habeat opus bonum proportionem ad vitam æternam, sed quia non tenetur Deus acceptare ad illam mercedem opus bonum quamvis par & æquale mercedi, nisi conventio interveniat. Durandus meritum omne tollit, asseritque ex sola Dei liberalitate merita nostra remunerari. Non desunt etiam gravissimi authores, (inquit Iesuita) qui sentiant omne opus bonum hominis iusti, & habitu charitatis præditi vitæ æternæ meritorium esse: nobis tamen probabilius videtur ad meritum exigere, ut opus bonum, vel tunc cum fit actu, imperetur à charitate, atque in deum ut finem supernaturalem & ultimum referatur, vel certe nascatur ab actu imperato à charitate atque in deum ante relato, quod est virtute non actu in deum referri. Sed quid ego confector Papistarum repugnantias? dies me potius quam oratio deficeret, si singulis morari vellẽ.

Venio ad Bellarmini confessionem, lib. 5. de Iustificat. cap. 7. quam vnà cum illius argumentis describam. Propter periculum inanis gloriæ tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere. Probatæ propositio testimonijs illis, quæ adversarij contra meritum operum adferre solent: nam quod aut Daniel, cap. 9. non in Iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis: & quod ipse Dominus admonet, Cum feceritis hæc omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite *serui* inutiles sumus: hæc solum probant quod nos dicimus tutum esse in sola dei misericordia, & non in operibus nostris fiduciam collocare, quod etiam testantur publicæ preces, quas Ecclesia Catholica ad altare effundere solet: nam in collecta Dominicæ quæ sexagesima dicitur, sic orat Ecclesia. Deus qui conspicias quia ex nulla actione nostra confidimus. Item in Collecta secreta Dominici adventus, vbi nulla suppetunt suffragia meritorum tuis nobis succurre præfidijs. Item in Canone post consecrationem. Intra quorum nos consortium non assimilator meriti, sed veniæ quæsumus

quæsumus largitor admitte. Similia passim leguntur in Patribus. Iohannes Chrysostomus homil. 21. in Genes. ante medium oportet (inquit) virtute & rectè factis spem salutis habere, imo neque in illis multum de se sentire, sed tunc magis quæsumus largitor admitte. Similia passim leguntur in Patribus. Iohannes Chrysostomus, hom. 21. in Gen. ante medium, oportet (inquit) virtute & rectè factis spem salutis habere, imò neq; in illis multum de se sentire, sed tunc magis humilem & modestū esse, cum magnas virtutum diuitias congerere possumus, sic enim & ipsi collectas diuitias custodiamus, & gratiam dei nobis conciliabimus; enimvero propter hoc & Christus dicebat Discipulis, Cum feceritis hæc omnia, dicite serui inutiles sumus. Item hom. 3. in illud, elatum est cor Ozia, sub initium, nihil (inquit) perinde gignit superbiam vt bona conscientia nisi aduigilemus; vnde Christus sciens quod post benefacta nos hic morbus adoritur, dicebat discipulis, Cum omnia feceritis dicite serui inutiles sumus. Item homil. 3. in Matthæum, Noli (inquit) mercedem reposcere, vt accipias mercedem, tu saluari te per gratiam confitere,

ut se ille tibi debitorem fateatur. Nec
modò pro operibus tuis, sed etiam pro
æquanimitate. Quando enim aliqua
præclare fecerimus, habemus cum debi-
torem ob res bene gestas, quando verò
nihil arbitramur nos operatos egregiū,
amplius etiam meremur ob talem affe-
ctum, quàm propter opera ipsa quæ fe-
cimus, minimum itaq; de se sensisse, tam
magnum est, quàm maximas res fecisse.
Ambrosius, ut in eius vita scribit Pauli-
nus, sub mortē ita loquutus est ad ciues
Mediolanenses, non sic vixi ut me pu-
deat viuere inter vos, nec mori timeo,
quia bonum dominum habemus. Quæ
verba Sanctus Augustinus, (ut in eius
vita Posidonius refert) vehementer mi-
rari & laudare solebat, siquidem Am-
brosium dixisse affirmabat, nec mori
timeo, quia bonum dominū habemus:
non credetur præfidens de suis purga-
tissimis moribus præsumpsisse. Sciens
enim Ambrosius examen æquitatis
diuinæ, magis de bono domino quàm
de suis meritis confidebat. Ipse quoq;
sanctus Augustinus, lib. 3. contra Cret-
conium, cap. 80. Ad existimationem
(inquit) hominum magna testium, qui
me nouerunt, suppetit copia, ad Dei
verò

verò conspectum sola Conscientia, quā
contra veſtras criminationes intrepidam
geram, non me tamen sub oculis omni-
potentis iustificare audeo, magisq; ab
illo effluentem misericordię largitatem,
quā iudicis summum examē expecto.
Sanctus Gregorius, lib. 9. moral. cap. 17.
Si ſcimus (inquit) bona quę agimus, ad
elationem ducimur, ſi neſcimus, minimē
ſeruamus: quis enim aut de virtutis ſuę
conſcientię non quantulumcunq; ſu-
perbiat, aut quis ruruſum bonum in ſe
cuſtodiat quod ignorat, ſed contra vtra-
quę quid ſuper eſt, niſi vt recta quę agi-
mus ſciendo neſciamus, vt hæc & recta
æſtimemus & minima, quatenus & ad
cuſtodiam ſenſificet animam ſcientia
rectitudinis, & in tumorem non eleuet
æſtimatio minorationis? Sanctus Ber-
nardus, ſerm. 9. in Pſalmū. Qui habitat,
Prætendat (inquit) alter meritū, ſuſtinere
ſe iacet pondus Dei, & æſtus, mihi ad-
hærere Deo bonum eſt, ponere in Do-
mino Deo ſpem meam. Item in Cant.
ſerm. 68. pernicioſa paupertas penuria
meritorum, præſumptio autem Spiritus
fallaces diuitiæ, & ideo diuitias & pau-
pertatem ne dederis mihi Domine, ait
Sapiens. Fælix Eccleſia cui nec merita

sine præsumptione , nec præsumptio
absq; meritis deest, habet merita, sed ad
promerendum, non ad præsumendum.
Idem in epist. 42. scribit. Vtilissimum
esse coram Deo, non iustitiam præten-
dere, sed misericordiam postulare. Et in
epist. 310. quam in ipsa pene morte
constitutus dictavit, Orate (inquit) salua-
torem vt tempestivum iam exitum non
differat, sed custodiat . Curate munire
volis calcaneum nudum meritis. Vbi
Sanctus Bernardus ex conscientia bonæ
vitæ optat non differri diutius mortem
suam, & tamen adeo non confidebat in
meritis, vt existimaret se nudum esse
meritis. Deniq; his accedit ratio mani-
festa; vel enim habet homo vera merita,
vel non habet, si habet, perniciosè falli-
tur seq; ipse seducit dum in falsis meritis
confidit, istæ enim sunt fallaces diuitiæ
apud Sanctum Bernardum , quæ veras
impediunt: si vero nihil habet, nihil per-
det ex eo quod ipse ea non intuetur, &
in solo Deo confidit, Deus enim ea bene
nouit & intuetur, nec irremunerata esse
patitur , vt pulchrè docet Iohannes
Chrysostomus, 38. homil. ad populum
Antiochenum. Hastenus Bellarminus;
vnde sic ratio cinor.

Sapientis est aggregare se ad eam partem, quæ tutior & cautior est:

At Protestantium pars cautior & tutissima est:

Ergo Sapientis est aggregare se ad eam partem.

Ne autem aliquis, cum patres evoluat, fallatur voce meriti, quæ sæpe apud Patres reperitur, sciendum est Patres appellare quodlibet bonum opus meritum, astipulante Bellarmino cap. 12. lib. 2. de gratia & libero arbitrio. Idem etiam docet cap. 14. lib. 1. de grat. & lib. arbitr. Concludam itaque thesin hanc cum dictis Augustini, epist. 52. Merita quorumlibet hominum quæ sunt? quandoquidem ille, qui non cum mercede debita, sed cum gratuita gratia venit, omnes peccatores solus à peccato liber & liberator invenit. & in psalmum 139. Iusti nihil tribuent Meritis suis, non tribuunt totum nisi misericordix tuæ.

De cultu sanctorum.

Quod Erasmus de Imaginibus scite dixit, idem ego de sanctorum cultu affirmare possum, Imagines, inquit ille, multò facilius remoueri possunt quam
de

de modo quo colendæ sunt statui ac definiri potest. Ita sanctorum cultus multo citius à Papistis remoueri, quam genus cultus à quoquam certo determinari & luculenter demonstrari potest. Verum ut tueantur pontificij Idololatriam suam excogitarunt distinctionem inter λειτουργία & δουλείαν. quam distinctionem Martinus Peresius non probat, fatente Bellarmino lib. 1. de sanct. beat. cap. 12. quia dulia proprie significat seruitutem, & nos non sumus servi sanctorum sed conservi. Vides lector insignem Papistâ nostram tueri sententiam : nunc Bellarmini refutationem expende, in scripturis, inquit ille, dulia non solum accipitur pro seruitute mancipiorum, sed etiam pro honoraria subiectione ut Galat. 5. δια τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. per charitatem seruite invicem : egregie quidem Peresij opinionem refutavit : nam Paulus loquitur de viventibus ; seruite inquit ille, alij alijs ex charitate : ergo si hic locus inserviret ad muniendam Pontificiam doctrinam, viventes cultu duliz coli possunt. habeant proinde viventes nunc ex Bellarmini responsione templa, aras, sacrificia, dies festos, imagines, denique reliquas in pretiosis thecis inclusas,
nam

nam hæc omnia sanctis defunctis tribui volunt. Præterea, quis non videt locum hunc à Bellarmino prolatum illius defensionem prosternere? nam ex charitate alij alijs servire debent, hanc servitutem libentissimè sanctis deferri volumus. Optimè Augustinus, Ne sit nobis religio humanorum operum cultus; meliores enim sunt ipsi artifices, qui talia fabricantur, quos tamen colere non debemus: non sit nobis religio cultus hominum mortuorum, quia si piè vixerint non sic habentur, vt tales quærant honores, sed illum à nobis coli volunt, quo illuminante lætantur meriti sui nos esse conservos: honorandi sunt ergo propter imitationem non adorandi propter religionem. Et rursus, quare honoramus eos charitate non servitute, nec eis templa construimus? nolunt enim se sic honorari à nobis, quia nos ipsos, cum boni sumus, templa summi dei esse noverūt. Rectè itaq; scribitur Apo. 22. hominem ab angelo prohibitum ne se adoraret, hæc Augustinus. Ast, inquiet aliquis, 14. cap. ostendit Bellarminus quomodo sumus serui sanctorum, impertectè scilicet, quatenus illi nos monent & iuvant ad bene operandum suo exemplo, & inter-

De vera rel.
cap. 55.

intercessione apud deum: quod de intercessione dicitur, extra scripturam est; verum num quia mouemur ad bene operandum sanctorum exemplo idcirco vocandi sumus servi sanctorum? istas consequentias risu dignas iudico. Denique quis non videt eum, licet reluctan-tem, id tandem scripsisse quod Protestantes volunt, scilicet honorare sanctos esse virtutes eorum imitari? Atque ne pluribus verbis rem agam, hæc responsio tam sanctis viventibus quam mortuis favet. His ad hunc modum expeditis, venio ad reliquias, quas non debere coli probat Calvinus, quia deus abscondit Mosi corpus, vt habetur Deu. vlt. causa redditur ab omnibus ne Iudæi illud adorarent, at idem nunc est periculum in reliquiis aliorum sanctorum, Respondet Iesuita, falsum est; nam populus Iudæorum propensissimus erat ad Idololatriā. at nonne etiam populus Christianorum propensus est ad Idololatriam? Hoc etsi experientia constat, tamen ipsius Bellarmini autoritate evincam, sic itaque scribit Bellarminus lib. 2. de Imag. sanc. cap. 6. Seremus quidem confregit Imagines, quia videbat eas à Christianis tum recens conversis adorari

adorari pro Dijs , vnde inuictum & immotū stat Caluini argumentum: nam populus modernus proclinis est ad Idololatriam : porrò quanta sit rabies & furor populi ad idololatriam, coniecere licet ex decreto , 14. Concil. Car. Placuit (inquit concilium) vt altaria, quæ passim per agros aut vias tanquã memoriz martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquiaz martyrum condite probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur: si autem hoc propter tumultus populares non finitur, plebes tum admoneantur ne illa loca frequentent , vt qui rectè sapiunt nulla ibi superstitione devincti teneantur, & omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut vbi corpus aut aliquæ certæ reliquiaz sunt, aut vbi origo alicuius habitationis , vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur: nam quæ per somnia & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbiq; constituuntur altaria, omnino reprobentur. Ex hoc canone cuius cernere licet populi ad Idololatriam propensionem & proclinitatem; verum quid mirum cultum sanctorum tam strenuè à Iesuita defendi, cum scribat

sanctos esse Deos per participationem lib. 3. de cultu sanct. cap. 9. Quo tandem vades, o sacrilegum? atq; sic sanctorum dulum mitto, quæ blasphemia sua seipsam evertit, cum religiosæ aures tam immanem blasphemiam ferre non possunt.

De transubstantiatione.

Transubstantiationis portentum vti Scriptura & Patres non obscure convellunt, ita ipse Bellarminus plagam maximam eidem inflixit. cap. 9. lib. 1. de eucha. vult propriè non figuratè explicanda esse illa verba, Hoc est corpus meum, est verò cap. 11. cum solvit argumenta Protestantium, contendit pronomen (hoc) non demonstrare præcisè panem nec corpus, sed in communi substantiam quæ est sub illis speciebus; sic quidem ut demonstratio propriè ad species pertineat, non quidem ut sensus sit, hoc, id est hæ species sunt corpus meum, sed in obliquo hoc modo, hoc est corpus meum, id est sub his speciebus est corpus meum. Hinc contexto syllogismus, Vbi continens ponitur pro contento ibi est tropus:

tropus : at confitente Bellarmino, continens ponitur pro contento : ergo. Deinde quæro quænam est illa substantia quæ latet atque tegitur sub speciebus ? numnam est compositum quiddam ex pane & corpore Christi ? sic etenim videntur sonare verba Iesuitæ cum dicit, (hoc) non demonstrare præcise panem, sed in communi substantiam, quæ est sub illis speciebus, ergo aliquo modo significat panem, etsi non præcise. Quod si non sit aggregatum quiddam, substantia illa quænam erit ? panis an corpus Christi ? si panis, tum tropus erit ; si corpus, tum transubstantiatio existit antequam verba pronunciata sunt, quod palam cum commentis placitisq; papisticis pugnat. Deinde hic verborum sensus erit, hoc corpus meum est corpus meum : præterea ut hoc loco causam Pontificiam prostravit ; ita lib. 3. de Eucharistia, cap. 13. plagam iterat, dum scribit, testimonium Cyrilli vel solum sufficere debere : est enim testimonium (inquit) hominis sancti & antiquissimi & ex opere eius indubitato, & clarissimum atque apertissimum ut nullo modo perverti possit, & est ex catachesi, in qua solent omnia propriè & simpliciter explicari,

eari: & denique nemo vnquam reprehendit Cyrillum erroris alicuius circa Eucharistiam. An Cyrilli opera indubitata sint necne, nunc non perquiram; verba Cyrilli, 4. Cata. mystagog. hæc sūt; ne ergo consideres tanquam panem nudum, & vinum nudum; corpus enim est & sanguis Christi, secundum ipsius domini verba. Ergo panis est, sed non nudus panis; qui verba hæc non de panē materiali sed de corpore Christi interpretatur, de industria imponit lectori incauto. Clarior erit Cyrilli opinio ex tertia Cata: quomodo (inquit) panis Eucharistiae post spiritus sancti inuocationem non amplius est communis panis, sed est corpus Christi, sic & sanctum hoc vnguentum, non amplius est vnguentum nudum, neq; commune, postquam iam consecratum est, sed est charisma Christi: Nūc vertitur vnguentum in charisma Christi substantialiter? Hoc qui dixerit, ad portenta opinionum excogitanda natus esse videtur. Verum Papistarum opinionem clariùs iugulet ipse Cyrillus, si quid clariùs esse potest. Prima Cata. hac similitudine vitur, quomodo (inquit) panis & vinum Eucharistiae ante sacram inuocationem adorandæ

adorandæ trinitatis, panis erat & vinum
merum; pacta verò inuocatione panis
quidem fit corpus Christi, vinum autē
sanguis Christi; sic & cibi eiusmodi
pompæ sathanæ suapte quidem natura
puri sunt, inuocatione autem dæmonū
impuri efficiuntur; vnde argumentari
licet, panem & vinum non magistran-
substantiari, quàm pōpas sathanæ: nemo
autem inficias ibit quin sathanæ pōpæ
antiquam & pristinam substantiam
retineant. Alias papistarum confessiones
attexere potui, atq; patrum testimonijs
abundare liceret; verum cūm Cyrilli v-
nius testimonium sufficere debet, iudicet
æquus lector vtri parti, Protestantibus
an Papistis faueat Cyrillus; panis est
corpus Christi sed non nudus panis;
inquit Cyrillus: Rursus, vnguentum est
charisma Christi, vii panis est corpus
Christi: vltimò similitudo ducta ab Eu-
charistia ad impuritatem pompæ
diabolicarum denotandam non est of-
ficeret prætereunda. Iam verò cūm
iste pater tam clarè transubstantiationē
euerterit, quid existimandum est de re-
liquis qui emphasim Cyrilli non atti-
gere? Vñam pensiculatiùs Papistæ
patrum loquutiones examinarent; hoc

si facerent, non tam disertè delirarent. Bellarminus modò tropos omnes citat, modò ad tropos fugit; vt de illo Horatianum hoc meritò cani possit, *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.* Sed vltèrius non progrediar in incogitantia Iesuitæ enarranda.

De satisfactionibus humanis.

Quàm impiè Pontificij de Christi satisfactione sentiunt, quàmq; magnificè humana opera extollunt, pluribus testimonijs ostendere potuissèm, sed paucis acquiescam. Episcopus Rossensis ad hunc modum scribit. Tertius modus satisfaciendi est per vehementis charitatis affectum, nam vehemens vtique charitatis affectus, peccatorum etiàm expurgat reliquias: quum dicat diuus Petrus, Charitas operit multitudinem peccatorum. Vt nihil dicam de inepta scripturæ allegatione, quis non videt operibus humanis diuinitatem quandam attribui? vt scilicet ipsorum solum iuxta astra dei exaltetur: imò quis non videt satisfactiones humanas in Christi locum substitui? Biel super lib. 3. sentent. distin. 19. controu.

Affert. Luther.
confutat. cap. 37.

controv. 5. dicit, Christi meritum esse principalem causam salutis, nostra, partialem. O coelum, non sudas? o terra, non tremis? Ruardus Tapperus, auctore ipso Bellarmino, docet hominem posse satisfacere deo pro culpa & poena aeterna. Andreas etiam Vega, contendit satisfieri pro culpa. sed quid doceat ipse Bellarminus audiamus, lib. 1. de purgat. cap. 14. vult hominem esse suipsius redemptorem & salvatorem, nec propterea vlla fit Christo iniuria, sicut nihil detrahitur Deo quod per causas secundas agit. Ut tecum paulisper Bellarmine congrediar; nihilne de dei gloria detraheretur in creatione, si homo suipsius Creator esset? itidem in redemptione nihilne detrahitur de gloria Christi si homo sit suipsius redemptor? Vbi verò dicis nihil Deo detrahi, quod per causas secundas operatur, verum est, si plus secundis causis non tribuimus, quam ipse deus tribuit. At ubi vult ille secundas causas dici Creatores, aut opera nostra esse redemptores? revera deus per secundas causas operatur nostram salutem, veluti per ministerium verbi efficit fidem, etsi diuinitatem suam characteribus & sono verborum non re-

signavit. Vbi est virtus Euangelij? in figuris literarum, aut in intellectu sensuum? Vt inquit Chrysostomus opere imperfect. homil. 23. In eodem capite dicit Iesuita, Christi satisfactionem immediate non tollere pœnam temporalem nobis debitam, sed tollere per nostram satisfactionem. Lib. 1. de indulgent. cap. 4. idem vult dici, sanctos viros aliquo modo passionibus suis delicta nostra posse redimere. Nunquam Bellarmine finem hisce blasphemijs impones? sed venio ad Kemnitiani argumenti solutionem, lib. 4. de pœnitent. cap. 10. ex Kemnitio obijcit Bellarminus hunc locum Iohannis. Hæc scribo vobis vt non peccetis, sed et si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nec pro nostris tantum sed etiã pro totius mundi. Antequam ipsius Bellarmini solutionem recitem, Iohannis locum, ἀπαύστην. Scripsit Iohannes filiis suis, ne peccent: cūq; illi obijcere potuissent quandoquidem humana fragilitas post Baptismum nequit immunis esse à peccato, quid faciemus? Desperandumne? nequaquam inquit Iohannes. Num fugiendum ad nostras satisfactiones?

1. ep. cap. 3.

tisfactiones? absit. Aduocatum enim habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum, &c. Nunc Bellarmini solutionē recitabo. Idem Euangelista (inquit ille) licet in epistola verē dixerit, peccata post Baptismum facta, Christi sanguine expiari; tamen adolescenti cuidam post Baptismum in multa crimina delapso, ac pœnitentiam agere cupienti, non id præcepit quod Lutherani solent, vt Christi sanguine peccata sua purgata esse certo crederet, sed preces & ieiunia indixit, neq; id solum, sed ipse etiam Iohannes pro eo longo ieiunio se maceravit. Vt ex Clemente refert Eusebius, lib. 3. cap. 17. hoc cine est respondere, Iohannis factum in humana historia memoratum, diuinæ illius doctrinæ in sacris literis traditæ opponere? sed concludo.

*Qui nequit Iohannis loco respondere,
ille fatetur argumentum nostrum
innictum, & insolubile esse:*

*At nequit Bellarminus respondere.
ergo:*

Nunc historiam ab Eusebio relatam fideliter narrabo. Refert quidem Eusebius Iuuenem à Iohanne vocatum acerbè fleuisse, sed non dicit, Iohannem illi fletum hunc indixisse. Quare mendacium

expendas velim (lector.) Postea refert idem Eusebius Iohannem assiduus precationibus pro iuvene orasse, continuisque vigilijs decertasse. Num hinc concludet Bellarminus Iohannem, facto doctrinæ suæ fidem derogasse? apage istas ineptias. Nos nec preces, nec ieiunia pro peccatoribus tollimus, sed negamus homines Deo satisfacere pro peccatis suis posse. Imò in hoc facto non legimus Iohannem ullam satisfactionem Iuveni indixisse: tantum itaq; abest vt historia hæc euertat Iohannis doctrinā, vt potius eandem stabiliat. Nunc patrū sententias attexam. Qui etsi fortasse nonnunquam duriusculè loqui videtur, tamen Christo illibatum honorem, alijs in locis conseruant. Chrysostomus hom. de Phylogonio, hæc verba habet. Ego testificor (inquit) ac fideiubeo, fore vt si nostrū quisquam qui peccatis obnoxij sumus, recedens a pristinis malis, ex animo vereq; promittat Deo, se postea nunquam ad illa rediturum; nihil aliud Deus requireret, ad vltiorem satisfactionem. Idem pater, homil. 10. in Genes. hortatur homines ad Confessionem; rationem addit, Is enim est Dominus noster, vt nihil aliud requirat admissio peccato,

peccato, si quando per ignauiam delinquimus, quàm vt errata confiteamur, nec in eadem recidamus. Tria loca profert Bellarminus ex Chrysostomo pro humanis satisfactionibus. Duo priora aliena à re sunt, posterior asserit confessione purgari delicta, quod si confessione purgètur quid opus est satisfactione? Imò si hanc loquutionem & phrasin rigidius Papistæ vrgeant, quidni contendant etiam pro culpa satisfieri posse? Hoc vnum adiiciam ex Chrysostomo, hom. 8. in Roman. Vbi gratia ibi venia, vbi verò venia, illic nulla erit pœna. Accedo ad Augustinum, qui 66. homil. de tempore sic exponit hæc verba, quæ Papistæ pro satisfactionibus detorquêt. Facite fructus dignos pœnitentia. Fructus dignus est pœnitentia transacta flere peccata & eadem iterum non agere. Ne autē Lector legendis patribus erret, variæ sunt huius vocis, (Satisfactionis) acceptiones, quas referam. Nonnunquã sumitur pro petitione veniæ. Sic apud Augustinum, 71. c. Ench. de quotidianis leuibusq; peccatis, quotidiana oratio fideiũ satisfacit. Secundò accipitur pro satisfactione Ecclesiæ, sic accipitur 50. hom. lib. 50. homiliarum. Non sufficit

Lib. de Pernit.

mores in melius commutare nisi etiam de his quæ facta sunt satisfiat deo. antea dixerat, veniat Peccator ad Antistites, per quos in Ecclesia claves ministrantur, sic apud Tertullianum. Tertiò sumitur pro id facere quod Deus postulat, sic sumitur apud Lactantium, lib. 4. cap. 17. nam quemadmodum Patres omne bonum opus meritum appellant, sic etiam opera bona satisfactiones appellant. Quartò sumitur pro vera ac seria pœnitentia, sic apud Cyprianum, Virgas & flagella sentimus quia nec pro peccato satisfacimus; hoc est, quia pœnitentiam non agimus. Quintò Patres hyperbolice loquuntur. Quòd verò objicit Belarminus hoc facere contra adversarios, hyperbolica enim loquutio requirit ut aliquid subsit in re, alioqui non hyperbole sed mendacium esset, vanum est; nam si patres per satisfactionem intelligunt tantum redemptionem solius pœnitæ temporalis post remissionem peccati culpam, nulla esset hyperbole. Iam verò hyperbolem esse in patrum dictis, unico exemplo probabo. Chrysostomus homil. 8. in Genes. inquit. Hoc mandatum valet ad abolenda peccata & extinguendum gehennæ ignem, nemo, ut opinor,

in

in his verbis negabit hyperbolen. sed quid ipsum Bellarminum non profero ad eandem solutionem confugientem? Chrysostomus egregie privatam Missam convellit. Respondet Bellarminus lib. 2. de Missa. cap. 10. Chrysostomum, ut quædam alia per excessum sic loquutum esse, cum solum hortari cuperet homines ad frequenter & digne communicandum. Tibi licetne Bellarmine responsionem hanc falsò adhibere, nobis non licebit eandem verè recipere? Sextò Patres dicunt Pœnitentia purgari peccata, quia ut peccata animam contaminant, ita pœnitentiæ virtus eam ornatur. Vide quæ suprà ex Chrysostomo adduxi. Hinc etiam Esa. 1. pœnitentia exprimitur per vocabulum *lavamini*. Septimò sumitur vocabulum Satisfactionis pro cautione, sic apud Genadium, lib. de dogmat. ecclesi. 54. cap. Pœnitentiæ satisfactio, est causas peccatorum excindere, nec eorum suggestionibus aditum indulgere. Octavò, dicuntur opera satisfacere, quemadmodum iustificare, declarativè scilicet, ut ipse Aquinas exponit vocabulum *iustificare*. Has acceptiones qui diligenter animadvertit, facile Patres ab erroribus liberabit. Cōcludo

1. 2. quest. 106.
artic. 12.

cludo cum Maximo 3. sermone de Paulo, Etsi Christi satisfactio sufficiens est, horum Martirium prodest ad exemplū. Et cum ipso Bellarmino lib. 2. de Iustificat. cap. 5. Nihil frequentius omnis Scriptura testatur, quàm Christi passionem & mortem plenam ac perfectam satisfactionem fuisse pro peccatis. Denique Bellarminus in iudicio de lib. Concord. Lutheran. sic scribit. Huc accedit, quòd istis etiam operibus, quæ fiunt ex fide & auxilio Dei, non tale tribuimus meritum, ut ei respondeat ex Iustitia merces, sed meritum, solum impetrationis, ut Augustinus loquitur, quod Scholastici meritum de congruo, non de condigno nominare solent. Utinam sic semper scriberet Iesuita. merces ergo tantum impetratur, non meritis tribuitur, ita tolluntur merita. verum alibi ipse docet, opera mereri vitam æternam ex condigno. En Iesuitæ desultoriam levitatē!

Lib. 5. de Iu-
stific. cap. 16.

De monachis &

Missæ.

Bellarminus l. 2. de Monachis, cap. 3. varios ordines religiosorum hoc argumento defendit, quòd cum omnis ordo
ignitio

initio ferveat, ac multos homines excitet ad pietatem, paulatim postea fervorem illum amittat, Deus subinde novos ordines excitando, quasi perpetuò fervorem in Ecclesia sua, nunc per hos, nunc per illos conservat. certè si quis legat vitam & res gestas sanctorum, Antonij, Benedicti, Bernardi, Brunonis, Francisci, Dominici, & aliorum, qui aut novos ordines instituerunt, aut veteres, iam penè collapsos restituerunt, fatebitur esse verissimum quod diximus, de mirifico ardore in studium pietatis, & multorum hominum conversione à peccatis. Hinc quispiam concludat, antiquos illos Monachorum ordines, ejiciendos & evomendos esse: nam tepidi homines ejiciendi atque evomendi sunt, at antiqui ordines tepidi sancti sunt, ergo. sed longè aliter quàm Bellarminus, Petrus de Aliaco sentit, videtur (inquit) quòd tanta religiosorum numerositas, & varietas non expediat, quæ inducit ad varietatem morum, & quandoq; ad contrarietatem & repugnantiam observationum, & sæpe ad singularitatem & superbiam, & vanam extollentiam unius status super alium, & maximè videtur necessarium quòd diminuerentur religiones

Monachi ut pisces nequam sunt, nisi recentes.

giones ordium mendicantium, qui tot sunt & in numero conventuum, & in numero suppositorum, & eorum status sit onerosus hominibus, damnosus leprosorijis & hospitalibus, ac alijs verè pauperibus, ac indigentibus miserabilibus, quibus convenit ius & verus titulus mendicandi. Vin' adhuc lector, aliorum de Monachis testimonia? Vita Monachorum, inquit Nilus, quæ olim desiderabilis, & valde honorifica fuit, nunc abhominabilis facta est. quamobrem gravantur omnes vrbes, & pagi à falsis monachis circumcursantibus, & vagantibus, tenerrè & forte fortuna, magna impudentia, nulloq; cum discrimine: turbantur autem omnes familiaræ, & molestia afficiuntur, non immeritò coram videntes eos foribus suis multò impudentius assistentes, quàm quemvis ex mendicis: vnde etiam rectè viventium & secundum virtutem indicium, & san-na & deceptio, verè æstimatur. sed quid ego novus Ieremias prior, desilens dignè, & ex mente, nostra tempora? pudet me plura scribere. quid Pauli Langij testimonium de Monachis subiungerem? qui illud scire cupit, ipsum Langium consulat. festino ad missam privatam,
de

de qua Walfridus Strabo sic scribit, fatendum est illam esse legitimam missam, cum intersunt Sacerdos, respondens, effrens, atque communicans, sicut ipsa conceptio precum evidenti ratione demonstrat: statutum est autem Aurelianensi concilio, ut populus, ante benedictionem Sacerdotis, non egrediatur de Missa; quæ benedictio intelligitur illa ultima Sacerdotis oratio. Verum quid ipse Bellarminus hac de re fassus est, scitu dignum est: sic igitur ille loquitur lib. 2. de missa, cap. 9. Etiam si nusquam expressè legamus, à veteribus oblatum sacrificium, sine cõmunionem alicuius, vel aliquorum, præter ipsum Sacerdotem, id tamen possumus ex coniecturis facile colligere. Coniecturæ Bellarmini meræ imposturæ sunt. hoc animadverti cupio, nullum esse expressum testimonium pro privata Missa. reliqua breviter percurram. Adrianus sextus Papa, ad Principes Germanos sic loquitur; scimus in hac sancta sede, aliquot iam annis, multa abhominanda fuisse, abusus in spiritualibus, excessus in mandatis, & omnia denique in perversum mutata: mox addit, qua in re, quod ad nos attinet, pollicebimur, nos omnem operam ad-

Adverf. B.

cap. 15.

adhibituros, ut primum Curia hæc, unde forte omne malum processit, reformetur; ut sicut inde corruptio in omnes inferiores manavit, ita etiam ab eadem sanitas & reformatio omnium manet. Bartholomæus Latomus fatetur petitionem nostram pro communione sub utraq; specie iustam esse. Præclare Paschasius scribit, accipite, & bibite ex hoc omnes; tam ministri quam & reliqui credentes. Hunc locum, (cum rectè nō possit eidem satisfacere) Bellarminus vult corruptum esse. Gerardus Lorichius de missa proroganda dicit, quod sunt pseudocatholici, qui reformationem Ecclesiæ quoquo modo non verentur reformari. Sed ulterius non progrediar: oro benigne Lector, ut has Papistarum confessiones æquo animo expendas, & te conferas in religionem tutissimam.

Tractatus de Johanna

Papissa.

Historiam de Johanna Papa femina, confictam esse clamant Papistæ, nec immeritò, cū successioni suæ consulant; nam si veritatem hanc plurimis testimonijs stabilitam agnoscerent, successi-
onem

onem Paparum interruptam fuisse, cuius constare possit. Verum amice Lector, ne tibi mirum sit quod fidem historiis hac in re detrahunt, cum itidem in alijs etiam causis agunt. Bellarminus lib. 3. de Ecclesia milit. cap. 6. Augustini testimonio pressus vel potius oppressus, respondet, suspicor locum esse corruptum: facilis & expedita responsio. Idem Bellarminus, lib. 1. de Cler. cap. 20. soluens argumentum nostrum pro matrimonio ministrorum ex Socrate & Sozomeno desumptum, dicit, vel totum falsum est quod isti de Paphnutio tradunt, vel certè quod magis credo, tale aliquid tunc accidit, sed non bene ab istis narratum. Pergit Bellarminus eodè lib. atq; cap. 22. vult historiam Vdalrici confictam esse. Refert scilicet author iste in piscina Gregorij sex millia capitula infantum suffocatorum reperta esse. Hæc cædes infantium orta est ex occultis fornicationibus vel adulterijs Sacerdotum, proinde contendit Bellarminus historiam esse confictam. Vin' adhuc Lector plura exempla? cap. 11. lib. 4. de Roman. Pont. primò asserit Epistolas Honorij fortasse esse confictas: secundò dicit sextam Synodum corruptam esse

esse à græcis. Tertiò vult Leonis episto-
 lam corruptam ab iisdem à quibus cor-
 rupta est sexta Synodus. Equidem si
 hæc omnia supposititia sunt, iussis de
 causis nobis suspicari licet patres cor-
 ruptos esse, qui aliquid scriptum reli-
 quere, pro luxu pontificij confirmatio-
 ne. Sylvester necromanticus fuit. Re-
 spondet Bellarminus fabulæ sunt, quæ
 narrantur de Magia Sylvestri. lib. 4. de
 Rom. pont. cap. 12. Vigilus hæreticus
 fuit, teste Liberato; respondet Iesuita, fi-
 cta est illa epistola, cuius meminit Libe-
 ratus, lib. 4. de Rom. Pont. cap. 10. Ter-
 tullianus scribit Romanum Pontificem
 agnouisse prophetias Mōtani, respon-
 det Bellarminus non esse fidem omnino
 habendam Tertulliano, lib. 4. de Rom.
 Pont. cap. 8. Verùm quid mirum est
 Papæ vasallum & mancipium respon-
 dere tot authores corruptos esse, cum
 vim & manus ipsis diuinis codicibus
 infert? In epistola ad Galatas, cap. 2. Ia-
 cobus ponitur ante Petrum: respondet
 Iesuita, non est certum an Paulus sic
 dixerit. Iohannis vicesimo primo, con-
 tendit legendū esse *apostolica* non *apostolica*.
 Lib. 1. de Rom. Ponti. cap. 16. desine
 itaq; mirari Lector responsionem Bel-
 larmini

larmini ad Eusebij locum pro Iacobi
primatu productum, cap. 16. lib. 1. de
Rom. Ponti. sine dubio corruptus est
(inquit.) nonne corrumpitur etiam Ma-
rianus Scotus, qui idē refert ex Metho-
dio his verbis; Petrus & Iacobus & Iohā-
nes post assumptionem Saluatoris, quā-
tis ab ipso fuerunt omnibus praelati, ta-
men non sibi vendicabant primatus glo-
riam, sed Iacobum, qui dicitur Iustus, A-
postolorum Episcopum statuunt? Qui
sibi temperare nequit, quin sacras Scrip-
turas perueritat, nemini mirū esse debet,
si ille humanos scriptores pro libitu suo
tractet. Nicænum etiam Concilium cor-
ruptum est. Epiphaniij Epistola contra
Imagines spuria est: Chrysostomi opus
imperfectum, quia in eo extat luculentū
testimonium contra transubstantiationē,
corruptum est. Deniq; quid non spurium
& corruptum est quod contra Papistas
affertur? Quid alia exempla enumerare?
ficta sunt illa omnia quæ referuntur de
Gregorio septimo, & tamen authore
Schaffnaburgensi, tota factio Clericorū
clamitat Gregorium septimum hominē
planē hæreticum & velsami dogmatis fu-
isse. Ficta sunt etiam illa quæ de Hærico
quarto narrantur. Vnde hæc responsio,

Papistis sufficiet in posterum, cum testimonio contra eos proferuntur, *Corrumpuntur authores*. Potest certe vel stultissimus quisque ita quidvis defendere, & verbis oratoris uti, *Falsi testes, Fictum crimen*. Paschasius sic exponit illud, *Bibite ex hoc omnes, id est, inquit, tam ministri, quam reliqui credentes*. Videtur (inquit Bellarminus) iste locus corruptus. Ingeniosa responsio. Plura non persequar. Ex his exemplis discant Protestantibus idem respondere. Nunc audiantur Bellarmini argumenta quibus refellitur fabula de Iohanne Papa femina. Anastasius Bibliothecarius nihil de hac re scripsit. Ergo fabula est. Respondeat ipse Bellarminus, lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 8. Plus creditur (inquit) tribus testibus affirmantibus, quam mille nihil dicentibus, modo isti non negent quod alij affirmant. Alioquin quia Mathæus non scribit in Evangelio, Christum circumcissum, Marcus non meminit præsentationis, Lucas non meminit Stellæ novæ, Iohannes non dicit Christum natum de Maria virgine, illa omnia erunt falsa, quod absurdissimum est. Ipse Bellarminus proprium argumentum sustulit. Sed loquatur Iohannes de Parisijs in tractatu
de

de potestate Regia & Papali. Cyriacus in Catalogo Paparum non annumeratur, quia videbant ipsum non propter deuotionem sed propter oblectamentū virginum dimisſiſſe Episcopatum. Simile refert Fasciculus temporum de quodā Leone. Nō ponitur (inquit) in Catalogo Pontificum propter malum introitum. Præclare ſcribit Auguſtinus, Quid ob-^{137 ep.} eſt homini quod ex illa tabula non vult eum. recitari humana ignorantia, ſi de libro viuorum non eum delet iniqua conſcientia? Ita bene cum iſta Papiffa agitur ſi non expungatur de libro viuorum, quamuis non ponitur in Catalogo Pontificum. Vtrū Papiffa hæc fuit inter Leonem quantum & Benedictū tertium, non magni refert. Scribit compilatio Chronologica ad hunc modum. Fuit & alius Pſeudopapa, cuius nomen & anni ignorantur, nam mulier erat vt fatentur Romani, & elegantis formæ, magnæ ſcientiæ, & in hypocrifi magnæ vitæ, & ſub virili habitu latuit, quovſq; in Papam eligitur, & hæc in Papatu concepit & cū eſſet grauida, Dæmon in Conſiſtorio publicè coram omnibus prodit factum, clamans ad Papam hunc verſum,

Papa pater patrū, Papiffa pāitō pariū.

Argumentum hoc de discordia temporis, tollat ipse Bellarminus lib. 2. de Roman. Pont. cap. 3. Respondeo, inquit, discordiam de tempore non infirmare sententiam nostram, nam sæpiissime accidit, ut constet de re, & non de modo, vel alia circumstantia: nam constat apud Christianos Christum esse mortuum in cruce pro nobis, tamen maxima discordia est de tempore quo mortuus est. Hæc pluribus testimonijs confirmat Bellarminus, postea ad hunc modum concludit. Discordia scriptorum argumentum est falsitatis, quantum ad id in quo discordant, quia necessariò aliqui ex discordantibus falluntur: sed sicut discordia est argumentum falsitatis, ita concordia summa, quæ est inter omnes patres, quod Petrus Romæ sederit, signum est veritatis. Idem dico ego de discordia, quæ est de tempore huius Papissæ, discordant fortasse quidam de tempore, de re plurimi concordant. Secundò arguit Bellarminus fabulam esse ex ipsa narratione, quia historiæ dicunt istum Iohannem fuisse Anglicum ex Moguntia, at Moguntia non est in Anglia sed in Germania. Respondet *Fasciculus temporum* his verbis. Iste Iohannes Anglicus cognomine

nomine, sed natione Moguntinus, circa hæc tempora dicitur fuisse. hinc apparet quàm evanida est ista obiectio ex ipsa narratione desumpta, dicitur enim iste Iohannes Anglicus, non quasi ex Anglia oriundus, sed ratione cognominis. Vtrum mulier hæc Athenis dedit operam literis necne, non est multum laborandum. quòd scribit Bellarminus neque Athenis, neque usquam aibi in Græcia fuisse vlla Gymnasia literarum, falsum esse docuit reverendissimus Iulius. Non itaque morabor in istius obiectionis solutione, nec certè est multum insistendum in illa obiectione, in qua dicit Bellarminus, quòd nullam habet probabilitatem, quòd mulier vterum gerens iam tot menses, tunc maximè voluit procedere, quando maximè periculum erat ne detegeretur. Quid si enim ante tempus parturiebat, aut subito præoccupata fuit? aut quid si Deus voluit tantum facinus palam fieri in detestationem tum loci, tum personæ? exclamo cum Antonino, O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incredibilia sunt iudicia eius! Nunc authorum nomina, qui hanc rem afferuerunt, subiungam. Marianus Scorus primus erit;

huic (Leoni scilicet) inquit Marianus, successit Iohanna mulier, annis duobus, mensibus quinque, diebus quatuor. Marianum sequetur Sigebertus; fama est (inquit ille) hunc Iohannem foeminā fuisse, & vni soli familiari cognitam, qui eā complexus est, & gravis facta, peperit Papa existens, quare eam inter Pontifices non numerant quidam. Sigeberto succedet Fasciculus temporum. Ille Iohannes (inquit) Anglicus cognomine, sed natione Moguntinus, circa hæc tempora dicitur fuisse, & erat foemina habitu vestita virili, sic in divina scriptura profecerat, ut par ei non inveniretur, & in Papam eligitur. sed postea imprægnata, cum publicè in processione pergeret, peperit & moritur; & hic Sixtus videtur fuisse Papa, qui nomen sanctitatis sine re habuit, usque huc, & similiter sicut alij à Deo plagatus fuit, nec ponitur in Catalogo Pontificum.

4 Quartus erit Barlam Monachus in lib. contra primatum Papæ, aut potius, inquit ille, ut magis familiari exemplo utamur. Si quis impudicæ illius mulierculæ, quæ Papa fuit, causam agere velit, dicat, quandoquidem nulla ante eam foemina Papa fuit, ne ipsam quidem fuisse,

ſuiſſe, quæ cum ſacra rectaque ratione
quo tandem pacto cohærent? Quintò
loquatur Maierius, Papatum maxima
infamia & ignominia affecit Papiffa Io-
hanna Anglica. Sextus teſtis erit author
compilationis Chronologicæ, cuius te-
ſtimonium ante relatum fuit. Reliquo-
rum authorum teſtimonia non ſubne-
ctam, nomina tantùm indicabo. nomina
hæc ſunt, Martinus Polonus, Platina, Sa-
bellicus, Ravifius Textor, Antoninus,
Naucerus, Supplementum Chronico-
rum, Rodolphus Flaviacensis, Martinus
Minorita, Franciſcus Petrarcha, Iohan-
nes Boccatus Italus, Stella, Iohannes
Gerson: hi authores levitatem & impu-
dentiam vnius Bellarmini comprimere
poſſunt: habemus itaque hiftoriã hanc,
nec fictam nec fabuloſam, ſed certam &
exploratam eſſe, vt in dubium revocari,
niſi à Papiftis hominibus impudentiſſi-
mis aut parum ſanis, non poſſit.

Vale Lector in Chriſto.

Admonitio ad Lectorem.

*Authori prelo adeſſe non licuit, ſi quæ itaq;
errata ſint ipſi typographo aſcribantur.*